

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 100 Kolovoz 2013. ISSN 1800-5179

Sadržaj:

- 3** Dan domovinske zahvalnosti veliki je dan za sve nas
- 4** Jubilej časopisa „Hrvatskoga glasnika“
- 12** Bogato kulturno ljeto u Kotoru
- 20** Gradska glazba oduševila publiku
- 22** Srebrne ajkule i brončane barakude
- 26** Ličnost izbliza - Dario Musić
- 32** Po bokeški...
- 34** Bokeška pjatanca
- 38** Aktualnosti
- 45** Kronika društva
- 48** Bernini, najvažniji protagonisti rimskoga baroka
- 53** Kostanjička uspinjača
- 55** „Heroj“ roni u sjećanjima podmorničara i emocijama turista
- 61** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj
- 65** Kotorski oriđinali - galioti i škerci
- 67** Vremeplov

Poštovani čitatelji!

Hrvatski glasnik obilježava svoj jubilej! Tiskan je stoti broj!

Prvi broj tiskan je u veljači 2003. godine na 30-ak stranica u crno-bijeloj tehnici. Ovisno o financijskim prilikama i mogućnostima u ovih skoro 11 godina nekad je izlazio jedanput mjesečno, a nekad dvomjesečno. Zahvaljujući financijskoj potpori Fonda za manjine Crne Gore, Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske, Turističkoj zajednici grada Zagreba te našim vjernim sponzorima, već dvije godine Glasnik izlazi kao mjesečnik i uistinu je postao zrcalo hrvatske manjinske zajednice u Crnoj Gori.

Iznimno sam ponosna što mi je iskazano povjerenje da se nađem na čelu uređivačkoga odbora Hrvatskoga glasnika i nadam se da sam iskazano povjerenje opravdala. Koristim ovu priliku da zahvalim svim suradnicima koji na bilo koji način sudjeluju u kreiranju Hrvatskoga glasnika, a posebnu zahvalnost dugujem Tripu Schubertu za njegovu nesebičnu pomoć i razumijevanje.

U ovome jubilarnom broju pročitajte o tome kako je začeta ideja o našem časopisu i kako je s puno rada, zalaganja, ljubavi i razumijevanja opstao sve do 100-tog broja.

Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Kotor, Bogato kulturno ljeto, Ličnost izbliza, Podmornica „Heroj“, Srebrne ajkule i brončane barakude, Kostanjička uspinjača... samo su neke od tema koje ćete naći u ovome broju.

Sa željom da Glasnik traje još dugi niz godina i bude primjerno glasilo svih Hrvata Crne Gore,

srdčno,

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Dario Musić, Ante Baković, Stevan Kordić, Radio Dux, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

**DAN POBJEDE I DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI, DAN HRVATSKIH
BRANITELJA SLAVI SE U HRVATSKOJ 5. KOLOVOZA SVAKE
GODINE**

Dan domovinske zahvalnosti veliki je dan za sve nas

Priredio:
Dario Musić

Na taj datum 1995., prije 18 godina, Hrvatska vojska oslobodila je okupirani grad Knin u vojno-redarstvenoj operaciji Oluji kojom je završio rat. Tom operacijom vraćen je u hrvatski ustavno-pravni poredak cijeli okupirani teritorij, osim istočne Slavonije koja je oslobođena u operaciji Bljesak te je nakon toga došlo do kraja Domovinskoga rata.

*O liepa, o draga, o slatka
slobodo,
dar u kōm sva blaga višnji
nam Bog je dō,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi
ljudeki životi
ne mogu bit plata tvōj čistoj
lipoti!*

(Ivan Gundulić)

Oluja je počela 5. kolovoza 1995. u pet sati ujutro i najavila kraj petogodišnje srpske okupacije, koja je počela u ljeto 1990. blokadom hrvatskih prometnica. Točno u podne istoga dana na kninskoj tvr-

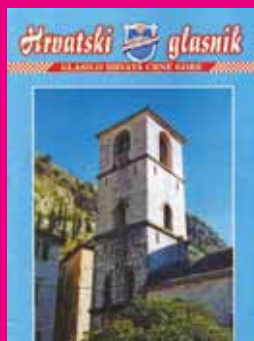
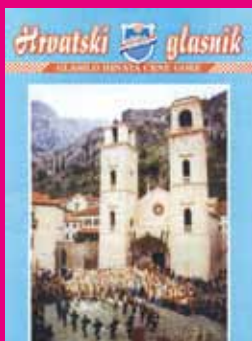
Svečanost u Kninu 5.8.2013.god.

davi zavihorila se 20-metarska hrvatska zastava, što je značilo da je Knin, kao središte i simbol srpske pobune, oslobođen. Hrvatska vojska stasala je u silu koja je vlastitom oružanom snagom i bez ičije pomoći oslobodila hrvatski teritorij u cjelini.

U vojno-redarstvenoj operaciji Oluji, koja je početkom kolovoza 1995. godine trajala 84 sata, hrvatske snage oslobodile su 10.400 četvornih kilometara ili oko 18,4 posto ukupne površine Hrvatske. U Oluji su poginula 174 pripadnika osloboditeljskih hrvatskih snaga, a više od 1.400 ih je ranjeno. Središnja proslava održana

je u Kninu. Svečanim podizanjem hrvatske državne zastave na kninskoj tvrđavi u nazočnosti državnoga vrha u prijednevima 5. kolovoza 2013. obilježen je Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja i 18. obljetnica vojno-redarstvene operacije Oluje.

Svim Hrvaticama i Hrvatima kojima je domovina na srcu, svim našim herojima i njihovim obiteljima, kao i obiteljima poginulih branitelja - čestitamo ovaj dan, a poginulim braniteljima neka je pokoj vječni i laka sveta hrvatska zemlja.

**11. GODINA OD TISKANJA PRVOGA BROJA - VELJAČA 2003.
100. BROJ – KOLOVOZ 2013.**

JUBILEJ ČASOPISA „HRVATSKOGA GLASNIKA“

**„Hrvatski glasnik“ – zrcalo hrvatske manjinske zajednice
u Crnoj Gori**

Priredili:

**Tripo Schubert /Dario Mu-
sić**

Nekada su Hrvati na području Crne Gore, posebno u nekadašnjoj Boki kotorskoj koja je tada obuhvaćala i Budvu te čak i područja do krajnjega juga odnosno do Bara, bili narod koji je uspješno nalazio oblike okupljanja i nacionalnog djelovanja, kao i afirmacije kulturnog, duhovnog i materijalnog opstanka na ovim područjima. U dugome povijesnom razdoblju Hrvati su ostavili mnoge tragove svog postojanja u svim područjima djelovanja. Svojim su radom, trudom i dušom učinili ovaj kraj još ljepšim, duhovnijim i

privlačnijim. Tako je stvoreno veliko i trajno bogatstvo koje nisu mogli uništiti ni ratovi, ni potresi, ni pustošenja, ni ljudska nebriga.

Iako ih je ovdje živjelo na desetine tisuća, Hrvati nikad nisu imali svoje glasilo. Nikad za to nisu bili stvoreni uvjeti iako je ovdje živjelo dosta Hrvata od pera i znanosti. Prisjetimo se samo nekih: Vicka Bolice-Kokoljića, Andrije Balovića, Andrije Zmajevića, Pavla Butorca, don Iva Stjepčevića, Viktora Vide, Luka Brajnović, Frana Alfirevića, Vladislava Brajkovića, don Nika Lukovića, don Gracija Brajkovića, dr. Miloša Miloševića i mnogih drugih koji su ostavili duboki trag u našoj znanosti i publicistici i time vlastitom zaslugom

svoje ime i djelo oteli zaboravu.

Zahvaljujući entuzijazmu vodećih ljudi u Hrvatskome građanskom društvu Crne Gore i uz potporu i razumijevanje mnogih subjekata, prvi put u povijesti ovoga kraja u veljači 2003. godine izašao je iz tiska prvi broj novina na hrvatskome jeziku - Hrvatski glasnik.

Govoriti o Hrvatskome glasniku zapravo je priča o stvaranju Društva.

Na Osnivačkoj skupštini 23. lipnja 2001. godine u Kotoru usvojene su smjernice Društva, što stoji i u prvome članku statuta, a to su: puna afirmacija hrvatske nacionalne zajednice u Crnoj Gori, njegovanje hrvatskoga jezika i kulture, obnova tradicional-

nih običaja i kulturne baštine, razgranata i plodna suradnja sa sličnim udrugama, političkim subjektima, lokalnom upravom, državom Crnom Gorom i uspješna obnova veza sa subjektima u Republici Hrvatskoj. Na Skupštini se govorilo i o pokretanju izdavačke djelatnosti koja bi posebno obrađivala teme iz povijesti i života bokeljskih Hrvata.

Sumirajući dugogodišnji rad Društva možemo sa sigurnošću reći da smo na svim navednim područjima postignuli odlične rezultate i prepoznati smo u obje države. Priznanja Društvu i pojedincima dokaz su za to.

Kako je počelo stvaranje časopisa?

Već na samom početku 2002. godine javila se ideja o izdavanju hrvatskih novina. Ondašnji predsjednik Tripo Schubert zakazao je sastanak s Tomislavom Grgurevićem, poznatim novinarom i publicistom iz Kotora te Lukom Cikom, tadašnjim predstavnikom našeg Društva u Hrvatskoj, u restoranu „Galion“ u Kotoru, kako bi razmotrili mogućnost izdavačke djelatnosti u sklopu programa HGDCG. Složili su se da su aktivnosti Društva i projekti već uveliko privukli pažnju relevantnih institucija u Crnoj Gori i Hrvatskoj, kao i građanstva, i da bi bilo poželjno stalno informirati javnost o događajima vezanim uz rad

Članovi prvog uredništva Hrvatskog glasnika, D. Musić, T. Schubert, T. Grgurević- glavni urednik, S. Marković, don S. Majić , 2003.

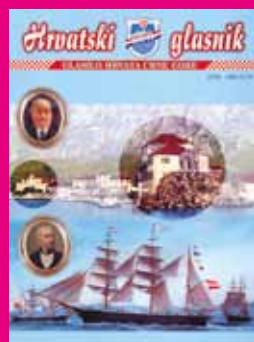
Duštva preko tiskanih medija. Dogovoreno je da se na tome počne odmah raditi.

Za glavnoga urednika postavljen je Tomislav Grgurević, a za članove redakcije: Tripo Schubert, Dario Musić, Silvio Marković, don Srećko Majić, Siniša Luković i Neven Staničić.

Razrađena je programska koncepcija te je dogovorena uređivačka politika koja će poštovati načela nacionalne, kulturne, duhovne i vjerske tolerancije. Časopis treba biti informativno glasilo koje će unapređivati odnose među narodima i narodnostima u Crnoj Gori i raditi na jačanju veza između Crne Gore i Republike Hrvatske. Također mu je uloga informiranje hrvatske zajednice u Crnoj Gori i Republici Hrvatskoj te u drugim državama o događajima u Crnoj Gori koji su vezani uza život Hrvata. Posebna pozornost posvećena je

afirmaciji dostignuća Hrvata u Crnoj Gori u prošlosti. Glasnik će biti tiskan na standardnome hrvatskom jeziku, osim u slučaju kada autori tekstova zatraže da se služe svojim jezikom bivše Jugoslavije. Za početak tiskat će se na otprilike 30 stranica u crno-bijeloj tehnici s naslovnicom u boji te će zbog financijskih teškoća izlaziti svaka dva mjeseca, ali trajna je orijentacija časopisa da izlazi mjesečno čim se steknu uvjeti za to. Jednoglasno je odlučeno da se časopis zove HRVATSKI GLASNIK, glasilo Hrvata Crne Gore. Odabran je lektor, postignut dogovor s tvrtkom „Tricen“ iz Kotora za izradu pripreme i tiskarom „Art Galery“ iz Tivta za tiskanje Glasnika. Programska koncepcija časopisa dostavljena je Upravnom odboru Društva koji ga je u potpunosti prihvatio i odobrio.

Međutim, nije išlo sve lako u

pripremnom razdoblju. Trebalo je svladati mnoge teškoće, otkloniti otpore, čak i javno nezadovoljstvo koje su izražavali neki konzervativni krugovi u Crnoj Gori. Predbacivali su

nam da želimo unijeti nemir, da radimo ono što nam nikada nije bila namjera. Mi se nismo na te zlonamjerne priče osvrnuli, rekli smo im: „Oprosti im, Bože, ne znaju što govore.“

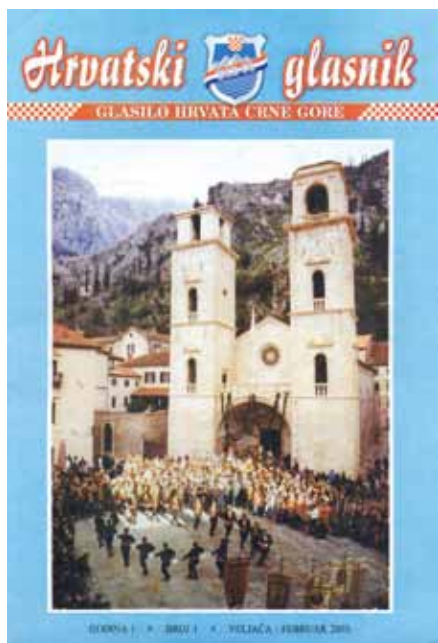
Ipak su to mali problemi u odnosu na zadovoljstvo što su prve hrvatske novine u Crnoj Gori, gdje su Hrvati autohton narod, izašle na svjetlo dana i opstale.

Prvi Glasnik izašao iz tiska

S velikim zadovoljstvom i ponosom dočekali smo taj povijesni trenutak - izlazak iz tiska prvoga broja Hrvatskoga glasnika, 7. veljače 2003. godine u nakladi od 1.000 primjeraka, na 32 stranice u crno-bijeloj tehnici s naslovnicom u boji. Pripremu za tisak napra-

vila je tvrtka „Tricen“ iz Kotora, a tiskan je u tiskari „Art Galery“, Tivat. Na naše veliko zadovoljstvo i iznenađenje prvi broj „Hrvatskog glasnika“ u nakladi od 1000 primjeraka je praktički „planuo“ i sa velikim interesovanjem primljen među stanovništvom Boke i šire. To nas je ohrabrilo i dalo nam potstreka za daljni rad. Imamo čitatelje u Crnoj Gori, Hr-

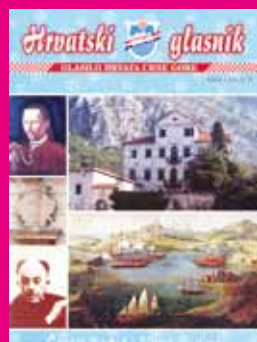
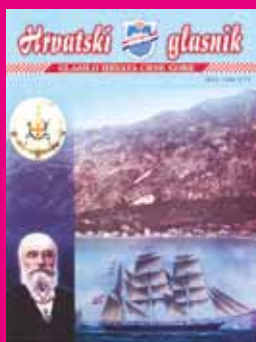
vatskoj, zemljama u okruženju, Europi, SAD i u dalekoj Australiji. Službena promocija prvoga broja Hrvatskoga glasnika obavljena je na drugoj redovitoj godišnjoj Skupštini HGDCG, 1. ožujka 2003. godine, u dvorani Kulturnoga centra „Gracija Petković“ u Tivtu. Predstavio ga je Tomislav Grgurević, glavni urednik.

Prvi broj Hrvatskog glasnika

Prvi broj Hrvatskog glasnika Tomislav Grgurević promovira prvi broj Hrvatskog glasnika

U kojim uvjetima se pripremao Glasnik za tisak?

Treba spomenuti kako je za početak rada na Glasniku postojao samo ljudski potencijal u vidu članova redakcije i glavnoga urednika. Niti je bio osiguran prostor za rad, niti nužna oprema, a i ni dopisništvo na terenu. Radilo se potpuno amaterski.

Tomislav Grgurević, glavni urednik, zbog obiteljskih i zdravstvenih razloga završio je u staračkome domu u Risnu, gdje je pripremao tekstove na staroj pisaćoj mašini „Oliveti“. Iz njegove sobe u Risnu preuzimali smo pripremljene tekstove i nosili u agenciju „Tricen“ na prepisivanje odnosno dizajniranje i kompjutorsku pripremu. Glasnik se tiskao u crno-bijeloj tehnici.

Tomo Grgurević uređivao je prvih 10 brojeva uz simbolični honorar, a kako mu se zdravstveno stanje pogoršavalo, morao je odustati od uređivanja Glasnika. Umro je krajem siječnja 2009. godine u 74. godini života.

Časopis „Hrvatski glasnik“ bio je najznačajniji projekt Društva i njegova opstojnost nije se smjela dovesti u pitanje. Upravni odbor Društva donio je odluku da Tripo Schubert i Dario Mušić nastave uređivati časopis bez nadoknade za taj posao.

Tomislav Grgurević

Oni su to radili vrlo savjesno i uspješno kako su to najbolje znali, od rujna 2004. do svibnja 2006. godine. Dario je bio tehnički urednik, a Tripo v.d. glavnoga urednika. Čitav posao obavljan je volonterski. Radilo se doma kod Darija na njegovom kompjutoru i obrađene teme dostavljale su se tvrtki „Tricen“ na pripremu za tisak.

Tijekom 2005. godine Predsjedništvo donosi odluku da se dio redakcije profesionalizira i da se u uređivačkoj politici ostvari zamisao o mjesečnom izlasku časopisa. Raspisan je natječaj i odabrana je osoba koja je ispunjavala tražene

kriterije za mjesto glavnoga urednika. Bila je to Tamara Popović iz Podgorice sa zavr-

Tamara Popović

šenim Filozofskim fakultetom i stažom novinara u dnevnim listovima Crne Gore. U srpnju 2006. godine preuzima funkciju glavne urednice koju stručno i vrlo savjesno obavlja sve do ožujka 2011. godine uz dogovorenu mjesečnu plaću. Krajem ožujka redakcija

ponovno ostaje bez glavnoga urednika kada Tamara pronalazi drugi posao i odlazi.

Na temelju odluke Upravnoga odbora Društva rad na uređivanju časopisa preuzima kolektivno uređivački odbor, a Joško Katelan se potpisuje kao v.d. urednik. Uredniš-

tvo će ovaj posao volonterski obavljati do kraja 2011. godine.

U siječnju 2012. godine za glavnu urednicu postavljena je Tijana Petrović, tajnica VK „Primorac“, koja će honorarno raditi na uređivanju časopisa, uz pomoć uredništva u

Tripo i Dario pripremaju novi broj Glasnika

sastavu: Joško Katelan, Marija Mihaliček, Danijela Vulović, Vivijan Vuksanović i Tripo Schubert. Na žalost, uvjeti za rad na uređivanju časopisa nisu se promijenili pa najveći dio posla urednica i članovi uredništva obavljaju kod kuće.

Tijekom ovih 10 godina izlazenja Glasnika mijenjali su se i suradnici na poslovima kompjutorske pripreme i dizajna, kao i tiskare te lektori. Te promjene događale su se zbog financijskih razloga. Tražio se partner s pristupačnim cijenama, ali s odgovarajućom kvalitetom. Radili smo kompjutorski dizajn i pripremu s tvrtkom

„Tricen“ iz Kotora za 20 brojeva. U skladu s cijenama i kvalitetom mijenjale su se i tiskare. Započeli smo s tiskarom „Art Galery“ iz Tivta gdje smo tiskali samo dva broja Glasnika, prvi i drugi broj u nakladi od 1.000 i 1.200 primjeraka. Za sljedeće brojeve koristili smo usluge tiskare „Cicero“ s Cetinja koji nam tiska Glasnik od trećega do petoga broja u nakladi od 800 primjeraka. Od šestoga do dvadesetoga broja tisak pružima tiskara „Biro Konto“ iz Igala u nakladi od 800 primjeraka. Dolaskom nove urednice Tamare Popović

mijenjaju se suradnici na dizajnu i tiskanju. Od 21. do 22. broja dizajn i pripremu radi Studio „Who“, a tisak „Studio“ iz Podgorice u nakladi od 1.000 primjeraka da bi nakon toga dizajn i pripremu preuzela „Radionica LCG“ iz Podgorice do broja 81., a tisak „Grafo - Bale“, također iz Podgorice, u nakladi od 800 primjeraka. Oni taj posao odrađuju zajednički s brojem 70. Povoljnije uvjete grafičke pripreme i bolju kvalitetu tiska nudila nam je ponovno tiskara „Biro Konto“ iz Igala s kojom nastavljamo suradnju od broja 71., a u dizajnu i pripremi od broja 82. u nakladi od 800 primjeraka.

U 2013. godini „Biro Konto“, u kojoj se radi i dizajn i kompjutorska priprema te tiskanje, modernizira svoju tiskaru pa je samim time časopis kvalitetniji i suvremeniji.

Mijenjali smo i lektore, ovisno o njihovim stručnim kvalitetama i honoraru, a koji su uglavnom bili iz Hrvatske.

Zahvaljujući financijskoj potpori Fonda za manjine Crne Gore, Ministarstva vanjskih poslova R. Hrvatske, Turističke zajednice grada Zagreba i nekih sponzora, časopis se od 2012. godine tiska kao mjesečnik i uistinu je postao

zrcalo hrvatske manjinske zajednice u Crnoj Gori. Važno je napomenuti da Hrvatski glasnik koriste sve one hrvatske udruge i političke stranke kojima je to potrebno za njihovu promociju i obraćanje javnosti.

Čestitamo Hrvatskome glasniku na jedanajstoj obljetnici od osnutka i tiskanju 100. jubilarne broja sa željom da još dugi niz godina bude primjerno glasilo svih Hrvata Crne Gore.

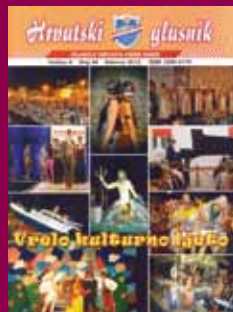
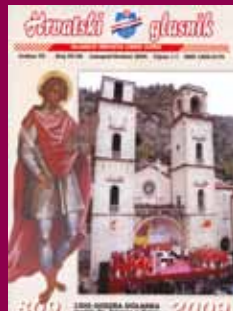
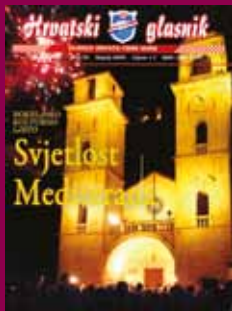

Tijana Petrović

Hrvatski

glasnik

BOGATO KULTURNO LJETO U KOTORU

Kotorsko kulturno ljeto obiluje raznovrsnim kulturnim sadržajima, među kojima se posebno izdvajaju: *Kotor Art, Tradicionalni ljetnji karneval i Bokeljska noć.*

Kotor art

Princeza u zamku duhova

Predstava Pinokio

Priredila:
Tijana Petrović

Peti međunarodni festival Kotor Art ove godine ugostio je više od 2.500 umjetnika, izvođača i predavača iz više od 30 zemalja. Održano je 125 programa u šest festivalskih segmenata: **Festival pozorišta za djecu, Don Brankovi dani muzike, Kotor arTeatar, Festival klapskog pjevanja, KotorAPSS i Pisanje grada.**

Najveći dio sadržaja ovogodišnjega Kotor Arta bio je posvećen 200-godišnjici rođenja Petra II. Petrovića Njegoša.

21. kotorski festival pozorišta za djecu

Talijanska predstava "Baba Jaga" 1. srpnja otvorila je 21. kotorski festival pozorišta za djecu, što je ujedno označilo i otvaranje Kotor Arta. Za 10 dana trajanja, u glavnome programu izvedeno je 16 predstava, a ukupno je održano više od 90 programa u kojima je sudjelovalo više od tisuću djece, mladih i profesionalaca iz 22 zemlje. Ovogodišnji festival imao je i najveći broj gleda-

Pipi duga čarapa

Predstava Klik

laca ikad.

Po odluci Dječjega žirija, ali i Žirija grada, prvu nagradu dobila je predstava "Pinokio" u izvođenju Gradskog pozorišta Podgorica. Dječji žiri drugu nagradu dodijelio je predstavi "Princeza u zamku duhova" Pozorištanca "Puž" iz Beograda, dok je treća nagrada pripala predstavi Nikšićkoga lutkarskog pozorišta "Šćućkin" za predstavu "Crvenkapa".

Dječji žiri i Žiri grada od ove godine dodjeljuju po jednu specijalnu nagradu, ali su se i u ovom slučaju njihove odluke poklopile pa je specijalnu nagradu dobila španjolska predstava "Klik" u izvođenju trupe "Pep Bou" iz Barcelone.

U propratnom dijelu programa u raznim radionicama, seminarima, izložbama i muzičkom programu sudjelovala su djeca iz kotorskih i dubrovačkih vrtića, učenici osnovnih i muzičkih škola iz Kotora, Tivta, Budve i raznih krajeva Crne Gore, te gosti iz zemalja u regiji.

12. don Brankovi dani muzike

Na Dan crnogorske državnosti, 13. srpnja, na Trgu sv. Tripuna, ministar kulture Crne Gore Branislav Mićunović službeno je označio početak 12. don Brankovih dana muzi-

ke, posvećenih 200-godišnjici od rođenja Petra II. Petrovića Njegoša.

U ime domaćina grada Kotora prisutnima se obratila gradonačelnica Maja Čatović ističući s jedne strane značaj koji za Boku imaju sjećanja na Njegoša i stare tradicije i s

S otvaranja Don Brankovih dana muzike

Ivo Pogorelić

Miloš Karadaglić i Orkestar bez granica

Izvođenje "Testamenta"

druge strane posebnost Kotor Arta kao kulturnoga brenda grada.

„Ne samo Kotorani, već i svi ljubitelji umjetnosti prisjetit će se večeras i narednih dana izuzetnog čovjeka, vrsnog intelektualca i erudite don Branka Sbutege. Neizbrisiv trag utkao je u ime i srž Kotor Arta kao jedan od njegovih osnivača i počasni predsjednik ove manifestacije. Uz don Brankove nenadmašne opservacije o glazbi, slikarstvu, religiji, politici, ljudima, sjećanje na ovog čovjeka izuzetnog znanja, duše i entuzijazma dat će posebnu notu predstojećim koncertima na glazbenim scenama našega drevnoga grada. Sa željom da koncerti vrhunskih majstora probude u vama ljepotu i podstaknu vas na dobro, koristim priliku da građanima čestitam Dan državnosti”, rekla je gradonačelnica Kotora.

Nakon ceremonije svečanog otvorenja i zvonjave zvona s katedrale svetog Tripuna, proslavljeni hrvatski pijanist Ivo Pogorelić, Crnogorski simfonijski orkestar i beogradski zbor „Obilić” s basom Ivicom Šarićem nastupili su pred prepunim trgom na prvome ovogodišnjem koncertu koji je nosio naziv “Njegoševih 200”. Pogorelić se glazbenoj publici predstavio Šopenovim Koncertom za klavir i orkestar br. 2 u f-molu i izazvao oduševljenje publike.

U drugome dijelu koncerta Crnogorski simfoničari i “Obilić”, kojima su dirigirali Borjan Canev, dirigent Makedonske filharmonije, i proslavljena Darinka Matić Marović, premijerno su kod nas izveli Njegošev “Testamenat” skladatelja Rajka Maksimovića, kapitalno djelo domaće glazbene literature.

Ovogodišnji glazbeni segment KotorArta prikazan je u 12 koncerata različitoga glazbeno-žanrovsko-izvođač-

kog profila. Nastupili su poznati svjetski umjetnici, među kojima i crnogorski violinist Roman Simović, te pijanist Simon Trpčevski. Uz Crnogorski simfonijski orkestar i nekoliko nastupa Festivalskog orkestra KotorArta kojim je dirigirao maestro Mladen Jagušt, publika je imala priliku uživati u koncertu "Njegoš, Luča" i tom prilikom premijerno izvedenom djelu skladatelja Ivana Marovića "Iskra besamrtna", dok je koncert "Preplitanja – Njegošu sa odanošću žene" stopio s glazbom poeziju i prozu Isidore Sekulić po izboru i u interpretaciji glumice Varje Đukić, a muzički program, izvan klasike, upotpunili su nastupima Rundek Cargo trio i džez trubač Duško Gojković s Belgrade Summit Octetom.

Don Brankovi dani muzike zatvoreni su 13. kolovoza koncertom "Insieme" beogradskog Orkestra bez granica, sastavljenog od muzičara iz regije, i proslavljenoga crnogorskoga gitarista Miloša Karadaglića.

Ovogodišnji Kotor Art obilježila je i humanitarna akcija „Umjetnost djeci” kojom se od prodanih karata na koncertima izdvajao dio sredstva za adaptaciju Dječjeg odjeljenja kotorske bolnice, a prigodni programi izvođeni su i u samoj bolnici.

Kotor arTeatar

Kazališni segment *Kotor Arta* - *Kotor arTeatar* imao je tri reprizne predstave, a obilježila su ga tri nova naslova.

„Zahvaljujući godini jubileja, 200 godina od rođenja **Petra II. Petrovića Njegoša**, djelo i život crnogorskog pjesnika, vladike i filozofa našli su se u društvenom, umjetničkom i kulturološkom fokusu cjelokupne crnogorske kulturne produkcije. Shodno tome, tematsko središte interesovanja ovogodišnjeg *Kotor arTeatra*,

„Njegoš za djecu - Kako rastu veliki ljudi“

kroz tri nove i jednu staru produkciju ('Njegoš, vatre') predstavlja upravo dijalog s **Njegoševim** djelom, prelomljenim kroz različite autorske vizije i poetike, koje ujedinjuje zajednička težnja da **Njegoša** i u savremenom kontekstu, kroz medij pozorišta, pozicioniraju kao našeg savremenika”, glavni je motiv ovogodišnjega dramskog programa *Kotor Arta*.

Prva premijera "Njegoš i ja", autorsko djelo Paola Mađelija,

izvedena je 20. srpnja na prostoru pokraj bazena zatvorenoga hotela "Fjord". "San na Božić", predstava nastala po motivima Njegoševe proze u režiji Lidije Dedović, izvedena je 1. kolovoza. Treća dramska premijera namijenjena je djeci: „Njegoš za djecu - Kako rastu veliki ljudi“, redatelja Petra Pejakovića. Izvedena je na Pjaci od kina 14. kolovoza, na veliku radost djece i oduševljenje odraslih.

Predstava "Njegoš i ja"

Klapa Incanto

Festival klapskog pjevanja - Perast

Premijerno izvođenje 23 od ukupno 38 novih aranžmana klapskih pjesama koje je zabilježio davne 1907. godine češki folklorist Ludvik Kuba objavljeno je u prvome broju festivalskoga lista „LIRICA“, 18 bokeljskih pjesama kao dio repertoara svih klapa sudionica, kao i apsolutna pobjeda jedne crnogorske klape u izvršnoj konkurenciji mogu se smatrati glavnim odlikama XII. međunarodnoga festivala klapa koji je već drugu godinu pod okriljem Kotor Arta, gdje se sve više prepoznaje njegova prava vrijednost.

Kotor APSS

Kotor APSS (Architectural Prison Summer School) kao projekt u sklopu velike ideje KotorArta ove godine bilježi drugo izdanje. U živopisnome prostoru nekadašnjega austrougarskog zatvora u kotorskome Starome gradu, u razdoblju od 4. do 14. srpnja studenti arhitekture iz nekoliko zemalja sudjelovali su na ljetnjoj radionici s temom „planiranje gradnje na mediteranskoj obali“, dok su im mentori bili najznačajnija imena moderne arhitekture.

KotorAPSS

Pisanje grada

U sklopu segmenta Pisanje grada, koji je trajao od 11. do 17. srpnja, svakoga dana održavane su animacijske aktivnosti po trgovima Staroga grada i prezentacija studentskih radova.

Sudionici projekta bili su studenti Fakulteta dramskih umjetnosti i Fakulteta likovnih umjetnosti s Cetinja, a njihovi radovi predstavljaju različite artefakte i ideje koje su rezultat serije predavanja održanih na Cetinju krajem svibnja i početkom lipnja. Ra-

Mapa KArt

zvijajući te ideje, nastali su radovi koji su predstavljeni u Kotoru. Ciklus predavanja i radionica obuhvaćao je teme: „Marketing festivala i animacija publike na primjeru Kotor Arta“, „Savremeni festivalski menadžment, kulturni turizam i brendiranje kulturnog proizvoda“, Dramaturgija marketinga i kopirajting“ i „Savremene vizuelne komunikacije i prezentacije“.

Kotorski karneval

Dvanaesti internacionalni ljetnji kotorski karneval, u organizaciji NVO "Fešta", otvoren je 1. kolovoza podizanjem karnevalske zastave, uz sudjelovanje gradskih muzika iz Kotora i Šibenika, te mažoretkinja "Fešta". Mnogobrojne goste i turiste, pred glavnim gradskim vratima, pozdravili su kapo i kraljica karnevala Luka Knežević i Dolores Fabian. Fešta je nastavljena na Muljanskoj rivi gdje je održano tradicionalno „Ribarsko veče“.

Drugog dana karnevalskoga programa na ljetnome bazenu Primorca održane su Karnevalske igre na vodi. Karnevalske grupe natjecale su se u zanimljivim i mnogobrojnim igrama na vodi. Cilj igara koje su prvi put uvedene ove godine bio je ponajprije da se pobjegne od protokola koji su sve više prisutni na karnevalima i da se karnevalske grupe zbliže kako bi se napravila što pozitivnija atmosfera.

Očekivanja organizatora su se ispunila, a sjajna atmosfera s bazena završila se karnevalskim koncertom šibenske grupe "Berekini" na Trgu od oružja.

Velikom karnevalskom povorkom koja je prodefilirala glavnom gradskom ulicom, uz sudjelovanje oko 30 karnevalskih grupa, 3. kolovoza završen je 12. internacionalni ljetnji kotorski karneval.

Maškarana povorka, u kojoj su uz kotorske grupe sudjelovali i karnevalisti iz Tuzi i Budve, Hrvatske, Slovenije, Srbije, Makedonije, BiH, Italije, te maskirane mažoretki-

nje iz Mostara, krenuli su od Ljetnjeg bazena glavnom prometnicom do južnih gradskih vrata na Gurdiću.

U defileu karnevalske povorke tradicionalno sudjeluje više od 10.000 ljudi pa je tako bilo i ovoga puta.

Nakon defilea koji je trajao skoro dva sata, karnevalisti i mnogobrojni gosti preselili su se u Stari grad gdje je fešta nastavljena do kasnih sati. Na Trgu od oružja najuspješnijim karnevalskim grupama uručeni su pehari, a za dobru atmosferu i zabavu bili su zaduženi bend Montenegro singersi iz Tivta i DJ Jovo.

Ribarsko veče

Muo je od davnina poznato malo ribarsko mjesto čije su ribarske fešte bile njegovo obilježje i tradicija. Po nekim spisima još u 19. stoljeću ovdje su se održavale ribarske večeri. Bilo je to nešto slično današnjim „Igrama bez granica“: gađao se kokot, veslalo se, plivalo, potezao konop... i sve to začinjeno je ribom, dobrim vinom i muzikom do zore. Takve ribarske večeri održavale su se sve do Drugoga svjetskog rata da bi pedesetih godina prošlog stoljeća bile obnovljene, a već šezdesetih sasvim su pale u zaborav.

Godine 2002., istodobno kad i Ljetnji kotorski karneval koji organizira NVO „Fešta“, Mjesna zajednica Muo pokrenula je inicijativu i uspjela ponovno „oživjeti“ ovu zanimljivu turističku manifestaciju. Od tada se Ribarske večeri organiziraju svake godine prvog dana karnevalskih fešti: rivom odjekuje karnevalska muzika, domaći i furešti vesele se i plešu, a sve to uz neizostavnu priganu ribu i vino.

Ovogodišnje RIBARSKO VEČE održano je po 12. put u četvrtak 1. kolovoza, kao i uvijek, na Muljanskoj rivi. Uz vino, prigane gavice i sardele, više stotina posjetilaca uz dobro raspoloženje i ples uživalo je uz glazbu vokalno- instrumentalnog sastava „Marinero“ iz Herceg Novog. Podijeljeno je oko dvjesto kilograma ribe, popijeno više od dvjesto litara vina i stotinjak litara piva. Dobrom raspoloženju pridonio je uspjeh vaterpolista i mnogobrojnih navijača koji su radost podijelili s gostima na muljanskoj rivi.

Ilko Marović

Bokeljska noć

UKotoru je 17. kolovoza, pred više od 40 tisuća posjetilaca, odžana tradicionalna fešta nad feštama - Bokeljska noć. Akvatorijumom je od muljanske rive do Luže, u tri đira, prodefiliralo više od 50 barki, a kraj trećeg đira obilježio je spektakularni desetominutni vatromet.

Prvu nagradu u vrijednosti od 1.500 eura osvojila je barka pod nazivom "Kotorska beštija". Žiri u sastavu: Edita Starović, Vjera Rašković i Goran Moškov jednoglasno je odlučio da po 500 eura ravnopravno podijele barke "Vulkan", "Još uvijek rastem" i "Crnogorski zid" za drugu i treću nagradu.

Nakon proglašenja najljepše ukrašenih barki fešta se nastavila u Starome gradu.

Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore donijela je 3. srpnja ove godine rješenje

kojim se tradicionalnoj kulturnoj-zabavnoj manifestaciji natjecateljskog karaktera "Bokeljskoj noći" utvrđuje status nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnoga značaja.

Bokeljska noć predstavlja osobitu kulturno-zabavnu manifestaciju natjecateljskog karaktera, čije podrijetlo datira još iz proslave Venecijanske noći u 18. stoljeću.

Prvonagrađena barka "Kotorska beštija"

Gradska glazba oduševila publiku

Piše:
Boris Lanceroti

Kako ranijih, tako i ove godine Glazbeno-prosvjetno društvo Tivat svoj doprinos kulturnom ljetu dalo je sa svoja dva sjajna koncerta.

Prvi koncert održan je u Podgorici 19.7.2013. u sklopu Podgoričkoga kulturnog ljeta. Pokrovitelj koncerta održanog na Trgu Republike pred mnogobrojnom publikom bio je Sekretarijat za kulturu i sport glavnoga grada uz organizacij-

GPD Tivat nastupilo je u glavnome gradu nakon 37 godina, a tivatski koncert održan je u sklopu muzičkoga dijela ljetnog festivala „Purgatorije”

sko-tehničku potporu KIC-a Budo Tomović. Gosti GPD-a Tivat na ovoj ugodnoj podgoričkoj večeri bile su mažoretkinje plesnoga kluba Modest iz Tivta. Programom od dvanaest točaka nadahnuto je dirigirala kapelnica prof. Martina Lukšić. Voditelj jedno i pol

satnoga programa bio je Mašo Čekić. Treba napomenuti da je 45 članova orkestra GPD-a Tivat nastupilo u glavnome gradu nakon 37 godina.

Još kvalitetniji koncert održan je u Tivtu 21.7.2013. na prepunoj tivatskoj Ljetnoj pozornici pred više od 850 ljudi.

Klapa Bellezza

Kapelnica Martina Lukšić

Klapa Assa voce

i mažoretkinje plesnog kluba „Modest” iz Tivta. Dirigirala je maestralno kapelnica prof. Martina Lukšić, a program je vodila gđa Sonja Štilet.

Svečani ljetni koncert započeo je ribarskim performansom u kojem su domaći ribari (Milivoj Šlaby, Željko Sindik i Tripo Mrković) loveći ribu s pozornice prvo ulovili jednu staru čizmu, kao potvrdu „čistog” mora, zatim dirigentsku palicu i na kraju i samu kapelnicu umotanu u ribarsku mrežu. Još se razdragani smijeh i pljesak nije ni stišao, a orkestar je zasvirao koračnicu „Ta tvoja barka mala” autora Nikice Kalodere. Uspostavljeni kontakt publike i orkestra do kraja koncerta više se nije prekidao. Slijedila je filmska muzika „May it be” pa popularni evergreen „Che sera, sera”. Podsjećajući na godinu Verdija izveden je kor iz opere „Nabucco” uz nadahnuto solo pjevanje našeg člana Stefana Čelanovića. Dalje, svoj dio programa od tri pjesme izvodi klupa „Assa vocce” iz Podgorice koja ne dopušta da se pljesak niti jednog trenutka prekine. Orkestar u sljedećem bloku izvodi „Can can”, „Quando, quando, quando” te swing „Greenville”. Slijedi nastup od tri pjesme tivtske ženske klape „Bellezza”. Kraj obilježava udarni blok sastavljen od aranžmana „Abba gold”, „La bamba” i „Boney M. super hits” koji dovodi atmosferu u gledalištu do usijanja, neviđenu na ovakvim nastupima. Orkestar za bis svira marš „Long Street Dixie” i pjesmu Tomislava Ivčića, u obradi, „Večeras je naša fešta”. Na kraju sjajnog nastupa svih sudionika programa, koji je trajao sat i četrdeset pet minuta, svi pjevaju, a u gradu je sljedećih dana glavno pitanje: „Jesi li bio na koncertu Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat“?

Koncert je održan u sklopu ljetnoga festivala „Purgatorije” odnosno njegova muzičkog dijela. Uz impozantni sastav

orkestra Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat gosti su bile klape „Bellezza” iz Tivta i „Assa Vocce” iz Podgorice, kao

Srebrne ajkule

Piše:
Joško Katelan

Tisuće građana Crne Gore dočekale su na Trgu Republike u Podgorici svoje vaterpolo junake koji su u Barceloni osvojili srebrnu svjetsku medalju.

Malo tko je vjerovao u ovakav krajnji ishod Svjetskog prvenstva u vaterpolu, odigranog u Barceloni. Izbornik crnogorske A-vaterpolo selekcije hrabro je pomladio sastav i pokazao još jednom da Crna Gora nosi vaterpolski gen. Svi su se ti mladići srčano borili za Crnu

Goru i pokazali koliko vrijede. Pobjedili su svjetske i europske prvake i umalo došli do najvišeg mjesta na pobjedničkome tronu. Podsjetimo se, „ajkule“ su odigrale sedam utakmica i upisale pet pobjeda - nad Španjolskom, Novim

Zelandom, Kanadom, Srbijom i Italijom, dok su poraženi od Grčke u prvome susretu i u finalu od Mađara. Rezultat s Mađarskom bio je 8 : 7.

Tisuće građana Crne Gore dočekale su na Trgu Republike u Podgorici svoje vaterpo-

Doček na Trgu republike

Na trgu

Kličević i Crousillat - nema predaje

lo junake koji su u Barceloni osvojili srebrnu svjetsku medalju. Ni ekstremno visoke temperature po kojima je glavni grad Crne Gore bio najtopliji u Europi nisu spriječile građane da svojim vaterpolistima pokažu koliko ih je njihov i uspjeh crnogorskoga sporta razveselio i da ga zajedno proslave. Na Trgu su se viorile crvene zastave, odjekivala crnogorska himna, pjevalo se Crnoj Gori, a svi - i mladi i stari - igrali su uz pjesmu „Najbolje su najbolje crnogorske ajkule...“.

Prije pojavljivanja na Trgu primio ih je predsjednik Vlade Milo Đukanović, koji je za „srebrne ajkule“ priredio svečani prijem u vili „Gorica“. Čestitajući im na osvojenoj srebrnoj medalji na Svjetskom prvenstvu u Barceloni, premijer je vaterpolistima poručio da su „svojim rezultatom uzdigli do svjetskih visina ne samo crnogorski vaterpolo i sport, nego i ime Crne Gore“. „Vašim rezultatima crnogorsko ime uzdigli ste do najviših visina i učinili da se od danas o Crnoj Gori govori s mnogo više poštovanja, ne samo među vaterpolo i sportskim poslenicima, nego u svakom kutku veoma prestižne, zahtjevne međunarodne scene. Zahvaljujući vama crnogorsko more je vrednije i ubjedljivo nezaobilazni dio savremenih i evropskih obala“, rekao je premijer Đukanović na svečanome prijemu. „Srebrne ajkule“, kako je rekao premijer, odavno su idoli crnogorskih sportaša i crnogorske mlade generacije. „Drago mi je da ste još jednim vrhunskim sportskim ostvarenjem potvrdili takvu svoju ulogu. I to u ovom vremenu u kojem su mnogi tradicionalno skeptični Crnogorci, nakon Olimpijskih igara u Londonu, sumnjičavo prognozirali koliko će trebati da se obnovi šampionski sjaj

Aleksandar - Leka Ivočić u akciji

crnogorske vaterpolo federacije. Vi ste dobar putokaz svim našim ljudima u Crnoj Gori. Putokaz kako je moguće, uz neophodan talenat, uz čeličnu volju i samoprijegoran rad, biti uspješan i u nadmetanju s onima koji svojim populacijom i ekonomskim potencijalima mnogostruko premašuju potencijale Crne Gore“, naglasio je premijer Đukanović.

Crnogorska država, prema njegovim riječima, nastavit će „da razvojem sportske infrastrukture i stvaranjem uslova za uspješno bavljenje sportom nadograđuje vaterserijski vaterpolo i sportski talenat Crne Gore i stvara uslove da on bude na pravi način valorizovan i da zasija punim rezultat-skim sjajem na međunarodnoj sceni“.

„U finalu nijesmo iskoristili momenat kada je možda trebalo preokrenuti rezultat u našu korist. Međutim, to je za nama, rezultat je ogroman. Definitivno pripadamo svjetskom vrhu. Nekada bude dobro, nekada malo manje“, rekao je Perović novinarima. Reprezentativac Aleksandar Ivočić istaknuo je da, iako se

trud isplatio, ostaje „žal za propuštenom zlatnom medaljom“. medaljom“.

Doček na glavnome gradskom trgu u Podgorici organizirali su Vlada Crne Gore, Crnogorski olimpijski komitet, Glavni grad i Vaterpolo i Plivački savez. Vaterpolisti su prevezeni autobusom s otvorenim krovom do Trga, a onda predvođeni izbornikom Rankom Perovićem izašli na binu. Izlazak svakog člana reprezen-

tacije popraćen je burnim pljeskom. Trgom se orilo „Crna Goro volim te“, „Vi ste naše zlatne ajkule“... Nakon intoniranja državne himne, publici se obratio kapetan „srebrnih ajkula“ Nikola Janović. „Hvala što ste bili uz nas i onda kada to možda nijesmo zasluživali. Želim da vam kažem da to što smo vam obećali da ćemo vratiti Crnu Goru na svjetski vrh, to smo sada i uradili. Ovo srebro sija zlatnim sjajem i mi ćemo se truditi da vas još mnogo puta razveselimo.“

Građanima se obratila i potpredsjednica Olimpijskog odbora Zorica Kovačević riječima: „Boj ne bije svijetlo oružje, no boj bije srce u junaka. Večeras smo tu da našim odvažnim i dostojanstvenim vaterpolistima zahvalimo na tome što su ispisali ime Crne Gore na sportskoj karti svijeta“, poručila je ona.

Mnogobrojne građane na Trgu zabavljali su crnogorski pjevači: Slobodan Kovačević, Sergej Četković, Bojan Marović, Knez, grupa Perper, Nina Žižić, Božo Bulatović, bubnjar Dragoljub Duričić... Nije izostao ni vatromet. Nakon sat i pol druženja s građanima vaterpolisti su napustili binu.

Prijem u vili Gorica

Brončane barakude

Brončane barakude

Hrvatska vaterpolska reprezentacija osvojila je, bez šestorice „zlatnih“ s OI u Londonu, brončano odličje na Svjetskom prvenstvu u Barceloni i tako na najbolji mogući način započela novi olimpijski ciklus i nastavila kontinuitet osvajanja odličja na velikim natjecanjima.

Prije dolaska u glavni grad Katalonije cilj je bio izboriti plasman u polufinale koje donosi još dvije utakmice u borbi za medalje. Prvu su odabranici Ivice Tucaka izgubili protiv Mađarske i time propustili prigodu da se bore za zlato, ali su zato u utakmici za brončano odličje nadvisili Italiju i samo s jednim porazom osvojili treće mjesto na SP-u.

Pobjeda protiv Italije to je značajnija kada se zna da se hrvatska reprezentacija na svjetskim prvenstvima do sada tri puta sastajala sa svojim južnim susjedima i nikad nije bila uspješna, uz jedan remi (9 : 9 u Perthu 1998.) i dva poraza (5 : 8 u Rimu 1994., te u polufinalu u Šangaju 8 : 9 2011. godine), čak i sa znatno jačom reprezentacijom.

Aktualni svjetski prvaci Talijani nisu imali realnih izgleda u susretu protiv reprezentacije Hrvatske, koja je počela odlično i do poluvremena stvorila uvjerljivu prednost od 8 : 3 uz sjajnu obranu, ali i napad predvođen odličnim Sandrom Suknom.

Talijani su znali da jedino provokacijama i promjenom načina igre mogu nešto promijeniti, a u tome su im umnogome pomogli slabi suci koji su isključili Sukna i Bušlju. Ipak, Talijani nisu uspjeli znatnije smanjiti zaostatak zahvaljujući i sjajnom vrataru Josipu Paviću koji je obranio čak devet teških lopti, a kada je tri minute prije kraja Paulo Obradović s velike udaljenosti svladao Tempestija za 10 : 6, slavlje je moglo početi.

Ovo je treće SP-u u nizu na kojemu su hrvatski vaterpolisti osvojili brončanu medalju, nakon Rima 2009. i Šangaja 2011. Međutim, u Melbourneu 2007. osvojili su zlato.

Pavić u akciji

Dario Musić

Razgovor vodio
Mirko Vičević

Ime Darija Musića poznato je čitateljima Hrvatskoga glasnika kao autora mnogih priloga i članaka te kao promicatelja hrvatskoga identiteta i opstojnosti među Hrvatima u Crnoj Gori. Zna tiželjnici bi htjeli znati nešto više o Vama pa Vas molim da nam se predstavite u kratkim crtama.

Čast mi je i zadovoljstvo predstaviti se čitateljima Hrvatskoga glasnika baš u ovome jubilarnome stotom broju.

Rođen sam u starome pomorskom gradu Bakru na Hrvatskome primorju 1938. god.

Moj otac Renato i majka Olga živjeli su sa svojim roditeljima u tome prelijepome primorskome mjestu i njihova mladenačka ljubav odredila im je da tu započnu svoj zajednički život i osnuju obitelj. Otac je bio pomorac odnosno pomorski strojar, a majka kućanica. Godine 1938. dobili su prvo dijete, mene – Darija, pred sam početak Drugoga svjetskog rata.

Otac je plovio, rat ga je zatekao na brodu na kojem plovi sve do 1943. godine kada nakon potonuća broda na koji je bio ukrcan dolazi kući i odlazi u NOB. Kako svaki rat utječe na život ljudi, tako i naša mala obitelj odmah poslije rata iz Bakra prelazi u Split gdje moj otac radi u komandi JRM-a.

Petogodišnji dječak, Bakar 1943.

U Splitu 1947. godine rođena je moja sestra Mirijana. Već 1948. godine otac dobiva premještaj u Boku kotorsku, u malo mjesto Lepetane. Nakon dolaska u Boku kao dječak brzo sam se uklopio u novu sredinu. Naša obitelj povećava se u Boki za još dva člana, rođena su braća Frano i Edmond.

Osnovnu školu započinjem u Bakru, nastavljam u Splitu, treći i četvrti razred u Lepetanima, a osnovno obrazovanje završavam u Tivtu. Godine 1954. upisujem Srdnju pomorsku školu – strojarski smjer u Kotoru, koju završavam 1958. god. Moja obitelj u međuvremenu se seli ponovno u Split gdje je otac na službi u komandi JRM-a i tu ostaje do mirovine 1970. god. Zbog teškog života, ratnog i poratnog, dolazi bolest i naša draga majka napustila nas je u 46. godini života 1960. god. ostavivši za sobom troje maloljetne djece. Otac uskoro ponovno zasniva obitelj i u tom braku dobiva kćerku, a mi našu divnu sestru Renatu. Naš otac završava svoj životni put 2000. godine u 85. godini.

Svoj ste život posvetili moru i obitelji. Upravo u vrijeme kada namjeravate otići u mirovinu počinju nemili događaji u bivšoj Jugoslaviji, raspad i rat. Kako ste kao

Generacija pomorskih strojara, Kotor 1958.

pomorac i pripadnik hrvatskoga naroda to doživjeli?

Moj životni put već je u mladosti bio usmjeren prema moru. Moj otac pomorac imao je velikog utjecaja na odabir mog poziva. Za vrijeme školovanja upoznajem svoju suprugu Miroslavu, rođenu Andrić, iz maloga bokeljskog mjesta Gjurići, Hrvaticu - katolkinju. To napominjem jer je ona u našem daljnjem zajedničkom životu odigrala vrlo pozitivnu ulogu.

Završetkom školovanja u Srednjoj pomorskoj školi od-

lazim na jednogodišnje odsluženje vojnog roka u JRM. Izlaskom iz armije 1959. godine sklapam brak s Miroslavom i oboje započinjemo raditi u Brodogradilištu „Split“.

Godinu dana kasnije vraćamo se u Boku. Zapčinjem pomorsku karijeru na brodovima kotorske pomorske kompanije „Jugooceanije“, a moja supruga ostaje kod svojih roditelja te krajem 1960. godine dobivamo našeg sina Damira.

Uskoro dobivamo i stan u Kotoru gdje završavam Višu pomorsku školu 1965. godine. Zatim se 1968. godine rodila

naša kćerka Olga. U Jugooceaniji sam kao pomorac proveo 10 godina i stekao zvanje upravitelja stroja. Zbog pritiska i neugodnosti od partijskog rukovodstva Jugooceanije jer nisam htio biti član Komunističke partije, godine 1972. odlazim na stranu pomorsku kompaniju Suisse-Atlantique iz Lausanne - Švicarska, kao upravitelj stroja, gdje radim do mirovine. Sagradio sam obiteljsku kuću u Dobroti, u gnijezdu bokeljskog pomorstva. Godine 1998., nakon 38 godina plovidbe, odlazim u zasluženu mirovinu te danas živim okružen svojom djecom i petero unučadi.

Ljepota Boke, njezina pomorska tradicija, primjeran suživot s ovdašnjim pukom učinili su da tu ostanem, da zavolim taj kraj i te ljude i da moja obitelj tu pusti svoje korijene.

Boka je teritorijalno mala, ali njezin doprinos u hrvatskoj kulturnoj baštini je nemjerljiv. Njezin narod ponosno, unatoč nemilosrdnom zubu vremena, opstaje. Sve ovo čini me ponosnim što sam pripadnik takvog naroda kao što je hrvatski.

Vrijeme raspada Jugoslavije proveo sam na brodu ploveći morima svijeta. Događaje oko raspada pratio sam s velikim zanimanjem i strepnjom. Bubnjevi rata već 1990. godine zapčinju svoj ples. Kada Hrvatski sabor 25. lipnja 1991. godine donosi odluku o samostalnosti i istupanju iz federacije Jugoslavije, bio sam vrlo sretan, ali i veoma zabrinut jer su se teški oblaci rata nadvili nad mojom domovinom. Oružani sukobi počinju već u travnju. U kolovozu je napadnut Vukovar i sjeveroistočna Hrvatska. Barikade i nemiri u kninskome kraju. Sve dramatičnije je i oko Dubrovnika. Jugoarmija i rezervisti iz Crne Gore i druge četničke formacije gomilaju vojsku u

Đačko doba, Kotor 1957.

Na dan vjenčanja 23. 11. 1959.

II. strojar na p.b. Kozara - Jugooceanija, 1965.

Mama Mira s djecom Damirom i Olgom, prosinac 1976.

Upravitelj stroja, m.b. Lavaux, Suisse-Atlantique 1998.

zaleđu Dubrovnika i vrše pripreme za napade na Konavle i Dubrovnik. Na brodu sam, svakog dana slušam vijesti o ratnim događajima u Hrvatskoj, posebno oko Vukovara. Sa zešnjom u srcu razmišljam o mogućnostima napada na Konavle i Dubrovnik. Vjerovao sam da ipak do toga neće doći, ali 1. listopada 1991. potvrdile su se moje zle slutnje. Počeo je napad na Konavle i Dubrovnik. Moji iz kuće javljaju o svakodnevnom pokretu vojske i teške artiljerije koja prolazi putem iznad naše kuće za

Dubrovnik. Ubrzo mi javljaju o prepunim kamionima koji se vraćaju iz Konavala s opljačkanim stvarima. Iskrcavam se s broda 24. listopada i dolazim kući. Sjećam se toga tužnog dolaska u Boku, u moju Dobrotu. Ne mogu vjerovati svojim očima što se događa oko nas. Supruga mi detaljnije priča o događajima. Stižu prijeteća pisma, svakodnevno i telefonski pozivi uz prijetnje, veliki je pritisak na sve nas, žele da odemo oдавде, dojučerašnji susjedi više nisu „dobri“ susjedi. Postaju dio propagan-

de koja je krenula protiv hrvatskoga puka ovdje u Boki.

U veljači 1992. odlazim ponovno na brod. Pratim sve ratne događaje u Hrvatskoj.

Nakon odlaska u mirovinu odmah ste se uključili u aktivnosti vezane uz osnivanje hrvatske udruge HGDCG u Kotoru u vrijeme kada to nije baš bilo preporučljivo s obzirom na politička previranja poslije rata u okruženju. Što Vas je ponukalo na takvu odluku?

Domovinski rat u Hrvatskoj završio je 1995. i nakon toga su nastale velike međunarodne akcije oko određivanja granica i statusa novonastalih država na teritoriju bivše Jugoslavije. Krajem 1998. godine odlazim u mirovinu i završava moja pomorska karijera. U to vrijeme u Crnoj Gori su se događale mnoge promjene na bolje. Položaj Hrvata u Crnoj Gori znatno se popravio uspostavom hrvatske države. Udružuju se viđeniji ljudi hrvatskoga korpusa u Tivtu i Kotoru i počinje se razmišljati o stvaranju hrvatskih društava i političke stranke.

Predsjedništvo HGDCG 2005. - Slobodan Vičević, Selma Krstović, Ivan Ilić, Marija Nikolić, Ljubinko Biskupović, Tripo Schubert, Dario Musić

Od tada su Vaše aktivnosti u HGDCG vrlo uspješne i prepoznatljive kako u krugu hrvatskoga korpusa u Crnoj Gori, tako i u Hrvatskoj. Po Vašem mišljenju, koje su aktivnosti u kojima ste sudjelovali najviše pridonijele ugledu Društva?

Neupitno je osnivanje i izdavanje časopisa Hrvatskoga glasnika, prvoga časopisa na hrvatskome jeziku u povijesti Hrvata na ovim područjima. Zajedno s prvim urednikom, pokojnim Tomom Grgurevićem, poznatim kotorskim novinarom i publicistom, te Tripom Schubertom, ondašnjim predsjednikom Društva, jedan sam od osnivača časopisa Hrvatskoga glasnika te kao tehnički urednik dugo godina radim na njemu. Prvi broj izašao je iz tiska 7. veljače 2003. godine i uz dosta napora i teškoća ipak smo se uspjeli održati i tiskamo ovaj 100. jubilarni broj u kolovozu 2013. godine. Pokretač sam izdavačke djelatnosti Društva i nosilac kapitalnih izdanja: „Dobrota - povjesnica bokeljskog pomorstva“ autora Antuna - Tonka Tomića, u kojoj je opisana pomorska i kulturna povijest Dobrote od XVI. do XX. st., te nove knjige „Slikom kroz prošlost“. Društvo je do danas kao izdavač i suizdavač tiskalo 20 knjiga.

Trebalo je dugo vremena, nešto više od pola stoljeća, da se počnu obnovljati hrvatska kulturna društva u Boki kotorskoj. Tako je 1998. godine obnovljen KUD Napredak u Donjoj Lastvi pokraj Tivta, a zatim se 23. lipnja 2001. u Kotoru osniva Hrvatsko građansko društvo Crne Gore s ciljem očuvanja kulturne i duhovne baštine građana hrvatske etničko-kulturne pripadnosti u Crnoj Gori, kao i s namjerom njezina promoviranja, unapređenja i ugradnje u pluralne vrijednosti društva kojem hrvatska nacionalna manjina pripada. Dana 24.

svibnja 2003. godine osniva se u Tivtu politička stranka - Hrvatska građanska inicijativa (HGI).

U mirovini sam prihvatio izazov koji je bio preda mnom da se uključim u krug ljudi koji su razmišljali o stvaranju hrvatskih udruga na području Boke kotorske i Crne Gore. Osnivanjem Hrvatskoga građanskog društva uz prvoga izabranog predsjednika Tripu Schuberta postavljen sam za prvoga tajnika Društva, a u nadolazećim godinama obnašao sam mnoge odgovorne dužnosti kao član Predsjedništva.

Izaslanstvo HGDCG u posjetu Ministarstvu obrazovanja RH, Zagreb, rujan 2003.

Učimo hrvatski - prvi sat nastave u Kotoru 18.11.2004.

Veliki napredak u podizanju hrvatske svijesti učinjen je 2004. godine kada je uspješno pokrenut projekt „Učimo hrvatski“. Projekt sam vodio s Tripom Schubertom i Vladimirom Marvučićem, članovima Društva. Započet je u rujnu 2003. na sastanku u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske u Zagrebu s pomoćnikom ministra Ratomirom Kvaternikom. Dogovorene su smjernice projekta tako da je 18. rujna 2004. godine, toga povijesnog dana, uz potporu i odobrenje Ministarstva prosvjete Crne Gore i odgovornih institucija u općinama Kotor i Tivat, nakon dugo vremena hrvatski jezik vraćen u Boku kotorsku. Pod vodstvom učiteljice iz Hrvatske, prof. Maje Širole, održani su prvi satovi nastave u Kotoru i Tivtu. Nastava se uspješno održava do današnjih dana.

Značajne su manifestacije i susreti, kao i obilježavanje događaja iz povijesti Hrvata u Crnoj Gori te povezivanje s udruženjima Crnogoraca i Boke u Hrvatskoj gdje je naše Društvo bilo organizator, a ja član tih odbora. Posebno bih istaknuo ove značajne manifestacije: Tjedan hrvatskih manjina u Zagrebu u rujnu

2004., a te godine u studenome održana je manifestacija „Hrvatski dani u Boki“, Bokoželjska priča u svibnju 2007. u Dubrovniku, organiziran je upis srednjoškolaca na hrvatskim sveučilištima koji je započet 2002. godine, obnovljena je 2003. tradicionalna manifestacija Tripundanske večeri koja traje do danas, iste godine nosilac sam projekta „Pomozi bolesnima i nemoćnima“ koji se realizirao nekoliko godina uz pomoć Hrvatskoga crvenog križa. Zatim sam sudjelovao na raznim susretima u ministarstvima Republike Hrvatske i Crne Gore, kao i na mnogim susretima s gradonačelnicima i županima gradova Zagreba (Milan Bandić), Rijeke (Vojko Obersnel), Splita (pok. Zvonimir Puljić), Omiša (Ivan Škaričić) i Dubrovnika (Dubravka Šuica). Nekoliko godina sam vodio projekt „Ljetovanje naše djece iz CG u Zagrebu“ uz potporu Gradske skupštine Grada Zagreba i Turističke zajednice grada Zagreba.

Medijska pozornost uz pomoć HRT-a te Radio Dubrovnika igrala je značajnu ulogu u potpori našem Društvu. Moram istaknuti značajnu ulogu Bože Vodopije, Joze Barlovića,

Branka Uvodića i ondašnjeg ravnatelja HRT-a Mirka Galića. Hrvatska matica iseljenika pod vodstvom Borisa Marune i Nikole Jelinčića najviše je pridonijela razvoju međusobnih odnosa HGDCG i HMI-ja.

Veliki uspon Društvo je doživjelo za vrijeme presjedanja Tripe Schuberta i dr. Ivana Ilića te svih onih ljudi koji su s njima u tome sudjelovali. Vama kao sadašnjem predsjedniku s novim pomlađenim sastavom želim puno uspješnih godina rada i djelovanja na dobrobit svih nas, da nastavite voditi uspješno naše Hrvatsko društvo kao što su to učinili Vaši prethodnici.

Jedan od važnih zadataka, ako ne i najvažniji, bila je uspostava prekinutih odnosa regije Boke s regijom Dubrovnika. Godinama smo nastojali unaprijediti te odnose, ali nije bilo tako lako s obzirom na sve ono što su ratna razaranja učinila Dubrovniku, Konavlima, Dubrovačkom primorju i cijeloj Hrvatskoj. Tražili smo ljude s druge strane koji bi nam u tome pomogli. I našli smo ih. Hvala Željku Filičiću, Igoru Žuveli, Želimiru Čizmiću, Miši Galjufu, Kruni Težaku, Miri Buconić, Maji Mozari i mnogima koji su razumjeli našu želju i htijenje i što su se posvetili ovome plemenitom cilju da se uspostave dobri odnosi između regija Dubrovnika i Boke koji će našoj i budućim generacijama biti jamstvo za suživot u miru.

Kao tajnik i član Predsjedništva HGDCG obnašao sam tu odgovornu dužnost sve do rujna 2005. kada svoje mjesto prepuštam mlađima te me na moj zahtjev Predsjedništvo HGDCG razrješava dužnosti člana Predsjedništva i svih rukovodećih zaduženja. Unatoč godinama i dalje pomažem HGDCG u realizaciji njihovih projekata. Za moj rad i zalaganje u promoviranju nacio-

Kao član izaslanstva HGDCG u posjetu Hrvatskome saboru u travnju 2003.

Dodjela priznanja od predsjednika HGDCG, Tivat 2006.

nalnog i kulturnog identiteta Hrvata u Crnoj Gori, za gradnju mostova povjerenja, mira i suradnje te prijateljstva dvaju naroda i država Republike Hrvatske i Crne Gore bio sam 2006. godine nagrađen plaketom Društva. Za mene visoka počast i vrlo značajno priznanje došlo je iz Dubrovnika gdje mi je 28. listopada 2011. god. Udruga dragovoljaca Hrvatske ratne mornarice – Dubrovnik uz pristanak i potporu zapovjednika HRM-a admirala Ante Urlića i Ureda predsjednika Republike Hrvatske dodijelila počasno članstvo UDHRM-a. Velika je čast primiti to priznanje od onih koji su stvarali hrvatsku državu te zajedno s drugim dragovoljcima obranili Grad od neprijateljskih napada

Na kraju ovog razgovora recite nam kako provodite svoje umirovljeničke dane i postoji li nostalgija za morem?

Svoje umirovljeničke dane provodim sa svojom suprugom Mirom u miru i zadovoljstvu, u našoj obiteljskoj kući u Dobroti. Mnogi me pitaju bavim li se ribolovom, povezujući to s mojom plovidbom. Na njihovo razočaranje, moj odgovor je ne. Supruga i ja okupirani smo uređenjem naše okućnice, vrtom punim cvijeća i vo-

Počasni član UDHRM-a Dubrovnik, listopad 2011.

ćaka, tu nalazimo naš mir i zadovoljstvo. Okruženi smo pažnjom naše djece i unučadi, koji žive blizu nas.

Muška unučad, Robert (24) i Dario mlađi (20), djeca moga sina Damira i supruge Dragane, pošli su stopama svoga djeda i nastavili tradiciju familije. Obojica plove kao pomorski strojari na brodovima strane kompaniji MSC, a njihova kći, naša unuka Marijana (28) je na doktoratu iz psihologije u Trstu.

U obitelji naše kćeri Olge njihov sin Božo (24) također nastavlja tradiciju svoga oca Milana i pokojnog djeda Bože, pomorskih kapetana iz poznate dobrotke pomorske obitelji Radoničić. Božo plovi kao pomorski oficir na brodovima strane kompanije MSC, gdje

također plovi i njegov otac kao zapovjednik. Njihova kćer Ema (19), naša draga unuka, uspješno studira strane jezike engleski i talijanski u Podgorici.

Nostalgija za morem, ne znam što bih Vam rekao, javi se ponekad, ali ne često. Veći dio života proveo sam radeći kao pomorski strojar na trgovačkim brodovima. Obišao sam više puta sve kontinente i male i velike luke svijeta. Više je bilo teških trenutaka nego lijepih. Zajedno sa mnom taj život, kruh sa sedam kora, prošla je i moja obitelj i ne bih želio to ponoviti. Ploviti se moralo da bi se živjelo! Sretan sam i zadovoljan jer imam sretnu i sređenu obitelj i što smo svi u dobrom zdravlju.

Gledajući povremeno slike iz tog vremena vraćaju se uspomene na taj život, brodove, luke, odvojenost od familije, tužne rastanke i sretne susrete nakon dugog izbjivanja od kuće.

Eto, to sam ja, to je moj život i moja obitelj!

Hvala na razgovoru i čestitam na jubileju našem časopisu Hrvatskome glasniku, na tiskanju 100. broja sa željom da potraje još dugo u budućnosti.

Lijepi pozdrav Vama i čitateljima!

Djeca s obitelji na našem zlatnom piru 23. 11. 2009.

Stotini, Broju i Jubileju

Piše:
Neven Staničić

Ako iko živi od sjećanja, onda je to Boka. Prav, za prav, trebalo bi bit obrnuto, đe su sjećanja, od života nije mnogo ostalo, ali ovđe kod nas nije tako. Mi smo više živi u sjećanje, nego u život. Jučer, nego danas. Mi prosto rastemo od sjećanja, kao da ih ijemo. Gledam neke, bože mi prosti, raščinjeli se ljudi od sjećanja. Na djetu da ih staviš. Pravdamo to tradicijom. Doduše i imamo je: e Mornarica, e Kolo, e Fašinada, e Risan, e Perast, Mađ- kićenje, Kokot - gađanje. Onda drevni Kotor... Ne moš ti reć Kotor, a da nije drevni, pogotovo u foje, kad ostavljaš pisanoga traga, oli na televiziju, đe te svi gledaju. Treba naglasit. Što će reć da neko nije čuo, da nije obaviješten? Sve je ode staro, mora bit staro i propio nam je stalo da bude što starije. Đao ponio i mladost! Što nije staro, što ne traje, kao da i nije naše. I u pravu su svi koji su podigli obrve, maloprije, gore, što ih nisa' nabrojao. E! Erbo svi smo mi ode, u Boku, već samim mjestom stanovanja, ulicom i brojem stađonati, za-

služni i ponosni. A ko će, ako nećemo mi? Tako, da možemo bit vrlo konteni što je „Glasnik“ dogurao do ovoga jubilarne- ga broja, koji napokon nešto znači, eli, stotina je stotina, pa ti sad vidi... što je evo ušo u tradiciju, pa sad... bože moj... zlu ne trebalo, ne mora više ni izlazit. S ponosom ćemo ga se sjećat. Imamo rašta...

Šalu na stranu, jeste li ikad razmišljali, koliko je zapravo i što predstavlja stotinu? Matematičarima i naučnicima recimo, stotina, uopšte nije posebna. Dosta im je i deset, sve sa nulom na prvo mjesto i sve im je jasno. Mogu direkt na fakultet. Nama ostalima, koji do kraja, iz prve i ne možemo pofatat što sa' zapravo šćeo reć (!?), to sa nulom na početak... a, nećemo se sekirat... tek kad naučimo brojat i pisat do sto... i nazad, priznaju zrelost. Što bi rekli, početak. Osmoljetku. Za one prve stotina je, zboru, samo broj, broj je opet samo znak, a znaci se a p s t r a h u j u. Nisu važni oni, nego njihova vrijednost, dogovorena u neakvim institutima za normiranje, pusti metri i kila,

količine dakle, koje opet služe za izračunavanje nekih drugih vrijednosti i količina. Stotinu „Glasnika“ bi, u tom prevodu, bilo: toliko i toliko iljada stranica, ili toliko i toliko mjeseci i godina trajanja, ili toliko i toliko fotografija, papira, para (kh, kh)...itd. Za nas druge, stotina je, deboto, mnogo više. Muke naše proizvod... i nazad, simbol dakle, a simboli više ne predstavljaju vrijednost po sebi, što je znak, nego valjaju mnogo više od znakova iza kojih ih otkrivamo. Samo jedan ih može imat stotinu... Simboli se, mudruju, žive i i d e a l i z u j u. Od simbola se ne može napraviti račun, ali se zato slikaju slike. I pjesme se pjevaju. Simboli su začeci filozofije.

I što sad? Oću reć da smo mi kojima je stalo do stotine svi izluđene mudre i umjetnici? Bože sačuvaj. Oću zapravo cijeloj toj stotini, a i svim drugim bokeškim stotinama i iljadama napomenut... da, kad smo već toliko izbrojali, treba priznat, kako se ipak počinje od ničega. (O!) Pa onda biva prvi put. (1?) Što će reć, ako već nema ničeg (!), onda tre-

ba makar neko (?), obično više njih (!?)... u amor je, a'mo reć dosta dvoje... da se krene. Za **jubilej**. Nije moguće trajat i sjećat se bez prvoga puta. Da, da, a ... ponavljenje je majka mudrosti!

Dunkve, za jubileje su najzaslužniji oni, koji u njima vide budućnost. Za sve ostale, koji se oslanjaju samo na protekle dane, ponos i istoriju, sadašnjost nije ništa više, od izgubljenog vremena. Svjesni toga ili ne. Zato su Boki, baš zbog ogromnog bogastva prošlosti i sjećanja, stalno i iznova, potrebni novi početci. Da nam utisak o stvarnosti koju slavimo, ne bi zamaglio svakodnevnicu koju živimo.

Čestitke svima koji su gradili i održavaju „Glasnik“. Ni poslije stotog broja, ne predstoji im ništa više sem prvog. Stotinu i jedan, je samo broj, znak, a oni se realno... već je rećeno - apstrahuju.

TRI LJETNA DANA

Piše:
Mašo Čekić

Usmiraj dana, sjedeći po pižulima i skalinima, klateći se na željeznim kapijama (mudro se praveći da ne čujemo bruntulavanje susjede, kojoj je smetalo sve

što leti i ide, a деца najviše), čekali smo sladoledžiju.

Gotovo istovremeno, od Gornje Tabačine nailazio je kamion-cistjerna. Kakva je to makina bila: na cistjernu zavarena dugačka, šuplja cijev, a iz nje, kao iz štrapidure, šiklja voda.

Po putu. Šoderskom, naravno.

To polijevanje puta bilo je redovito tokom ljeta.

Radi rashlađivanja pučanstva! Tako se govorilo.

Rashlađivanje je pratio oblak prašine koji je naprosto gušio sve okolo, samo ne nas decu. Znali smo da iza toga oblaka stiže sladoledžija, pa smo prašinu ignorisali, a male lokve vode, koje su kratko ostajale na putu, za nas su bili bazeni u kojima smo se bosonogi rashlađivali.

I gle čuda, kada se prašina slegne, arija je bila drugačija!

„Lakše je, lakše – govorila je stara susjeda, samo da ova mularija malo kalma!“

A tek tada bi graja počela - dok smo birali koju kuglu ćemo, od one dvije vrste sladoleda.

Na rasklimanoj klupi, uza zid kuće, sjede mama i teta Jelena. Kao vazda, pričaju o objedu: što si danas kuhala, a što ćeš sutra?

I dok ližem posljednje ostatke one kuglice od sladoleda, čujem mamu: kad bi mi ko rekao što da kuham, bar naredna tri dana, bila bih mu zahvalna!

Mnogo godina kasnije sam razumio te mamine riječi. Što skuhati sa malo para, za veliku famelju, u kojoj se dvoje ne može složiti oko jelovnika, a kamoli šestoro.

Sjećam se da sam danima mami predlagao trodnevni jelovnik, da joj pomognem. Nijesam razumio zašto izbjegava razgovor o tome.

Meso, riba, štrudel, paradizet, pa opet riba, meso...

A pare!?

Kako da o tome razmišljam sa osam godina. Moja je glavna briga bila hoće li dede na-

vratiti da obezbijedim pare za sjutrašnju kuglu sladoleda. Prijedlog jelovnika za tri ljetna ostao mi u sjećanju kao nedovršena rabota o kojoj stalno razmišljamo, a nikada da je okončamo.

I povici našeg sladoledžije, dok gura pred sobom bijela sladoledna kolica, još su mi u ušima: „Sladoled, sladoled, hladan kao led! Usne sladi, zube hladi, sladoled...”

Eto, to je dio dana moje stare Tabačine. Potražim je, po nekada, iza zgrade Nautike – nema je! Tražim je iza zgrade Zdravstvene – nije ni tamo!

Ni Nautike nema, ni Zdravstvene.

Kako je mogla nestati moja ulica što je mirisala na šufig, priganu ribu, freški kruh i kiflice iz Pekare?

I apu što se dizala od polivanja vrućeg šodera u ljetno predvečerje!

A jelovnik za tri ljetna dana!

Što kažete na paprike, tikvice i balancane.

Ljetni trio koji može sve i u sve.

Salse, polpete, prigane, pečene, grilovane, na salatu, punjene, đuveči, satarashi, brodeti, musake...

Što se sve ne može skuhati od ove tri ljetne gracije. A stigle su iz daleka i kao mnogo toga, postale naše.

Srednja Amerika, Indija, Sjeverna Amerika, ali i još neke zemlje, vezuju se uz porijeklo naših ljetnih gracija.

Molim Vas: a Grbalj, a Zeta?!

Svašta ljudi pišu, naročito po internetu. Nije vrijedno čitanja.

Idem ja pod Markat. Tamo, na sreću, još uvijek ima naših paprika, balancana i tikvica.

I ne za tri dana – ima da se gostimo delicijama cijelo ljetno!

One zimske paprike, balancane i tikvice – one nijesu naše.

Baba mi je vazda zborila: sinko, stađonato je stađonato!

BRODET OD POVRĆA

Potrebno je:

3 pamidore
3 čipule
2 tikvice
1 balancana
5-6 špica česna
petrusin, manžurana,
ružmarin
maslinovo ulje, papar i so
ožica osta (po želji)

Priprema:

Na ulju šufigati sjeckani luk, pa dodati na kocke isjeckano povrće, česan, začinsko bilje (ružmarin sitno isjeckati), papar i sol. Kuhati poklopljeno (bez vode) na laganoj vatri dok povrće ne omekša, (60 – 70 minuta), a nekoliko puta protresite teču. Služiti uz meso ili ribu, a sa komadom sira može biti i dobra večera. Preporučujem da se posluži sa palentom!

BOKEŠKA SALSAD OD BALANCANA

Potrebno je:

3 – 4 veće balancane
manja glavica kapule
so, papar
maslinovo ulje – 1 dcl

Priprema:

Cijele balancane peći na ploči od špahera, na ognjištu ili nad plamenom plinskog špahera (ne u pećnici!). Dobro pečene balancane imaju pocrnjelu, izgorjenu koru i nimalo ne obećavaju.

Da bi postale delicija punog mediteranskog ukusa valja ih očistiti. To se najbolje radi pod mlazom vode: brzim potezima skidate nagorjele dijelove.

Očišćene balancane blagim stiskanjem osloboditi viška vode pa ih staviti u terinu ili neku drugu staklenu posudu (nipošto metalnu!). Drvenom (plastičnom) ožicom ili drvenim pirunom (važno je da nije metalni jer bi balancane oksidirale) usitniti balancane pretvarajući ih u pire. (Ja volim kada ostanu mali komadići)

Proces će malo potrajati ali se isplati. Dok sitnite balancane prelivajte ih sa maslinovim uljem. Na kraju posolite i dodajte što sitnije nasjeckanu kapulu. Lagano sve izmiješajte, popaprite i ostavite desetak minuta da se mirisi povežu.

Odlična salsa uz lešo meso, pečenu ribu ili meso sa grade- la ili kao namaz na prepečeni kruh.

Dobra je i drugi dan ako se čuva u frižideru.

PUNJENO POVRĆE

Potrebno je:

po četiri manje paprike,
tikvice i balancane
60 dag mljevenog junećeg
mesa
komadić pancete
čipula
tri špice česna
balica petrusina
maslinovo ulje
so, papar crni i crveni
10 dag oriza
jedno jaje
čikara štrukane pamidore

Priprema:

Pripremiti povrće za punjenje (očistiti, izdubiti sredinu, oprati).

Čipulu, česan i pancetu isjeckati i sve zajedno kratko šufigati na maslinovom ulju pa dodati mljeveno meso. Kada meso promjeni boju skinuti teću sa vatre i ostaviti da se prohladi. U prohladeno meso dodati oprani oriz, sitno sjecani petrusin, jaje, oba papra i posoliti te lagano sve promi-

ješati. Smjesom puniti povrće i složiti ga u teću. Dodati čikaru – dvije juhe ili tople vode pa staviti da poklopljeno kuha na laganoj vatri. Poslije pola sata dodati čikaru oguljene i štrukane pamidore ili konzervu razmućenu u toploj vodi i nastaviti sa kuhanjem još jednu uru. Kuhanjem će ispariti voda, a u teći će ostati samo toć od pamidore.

Punjeno povrće služiti uz pire od krtole ili lešo krtolu.

POHOVANI CVJETOVI TIKVICA

Potrebno je:

desetak cvjetova tikvice
15 dag brašna i pola saketa
praška za pecivo
kisela voda ili pivo
so
jedno jaje
ulje za priganje

Priprema:

Od brašna, praškaka za pecivo, jaja, kisele vode (bolje piva) i malo soli umutiti pastelu - tijesto kao za palačinke (bolje je malo gušće). Iz cvjetova pažljivo izvaditi tučak (obavezno) pa cvjetove umakati u pripremljenu pastelu i prigati u vrelom ulju. Priga se dva – tri minuta. Izvaditi na krpu ili kuhinjski papir da upije višak ulja.

P.S.

U svaki cvijet može se staviti komadić mladog sira pa laticice pritisnuti da dobijete oblik pupoljka. Tada ih umočite u pastelu i prigajte. Nebrojeno je

recepta za pastelu. Napravite kakvu god želite i nećete pogriješiti. Dobra je i umučena samo s običnom vodom i bez jaja. Isprobajte!

TIKVICE SA PAMIDOROM

Potrebno je:

kilo tikvica
glavica kapule
30 – 40 dkg pamidore
četiri špice česna
selen, manžurana
so, papar
maslinovo ulje
dvije-tri ožice osta

Priprema:

Isjeckanu kapulu prigati na maslinovom ulju pa dodati na kockice izrezane tikvice, usitnjen česan, selen i ostac pa dinstati dok tikvice ne uvenu. U tikvice staviti oguljene i isjeckane pamidore, so, papar i manžuranu i dinstati još dvadesetak minuta.

Služiti kao prilog, a uz sir ili koju slanu ribu može biti i samostalno jelo.

TIKVICE SA ČESNOM

Potrebno je:

Kilo tikvica
maslinovo ulje
glavica kapule
pola glavice česna
so, papar

Priprema:

Tikvice prepoloviti pa kašikom izvaditi sredinu. Izrezati tikvice na polumjesece pa ih spustiti u predhodno, na maslinovom ulju, priganu šufiganu čipulu i česan luk. Posoliti i popapriti pa dinstati dok tikvice ne omekšaju. Služiti toplo ili hladno.

HODOČAŠĆE GOSPI RATAČKOJ

Na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije, u četvrtak 15. kolovoza, organizirano je Obiteljsko hodočašće Kotorske biskupije u Godini vjere Gospi Ratačkoj. Na temeljima drevne benediktinske opatijske na Ratcu okupilo se mnoštvo vjernika iz Kotorske biskupije i Barske nadbiskupije da bi proslavili Veliku Gospu. Euharistijsko slavlje predvodio je gvardijan samostana sv. Klare u Kotoru fra Filip Karadža, uz koncelebraciju povjerenika za obiteljski pastoral Kotorske biskupije don Dejana Turze i domaćina don Nikole Majića.

Fra Filip je u propovijedi istaknuo veliku ljubav dvojice papa, Benedikta XVI. i Franje, prema Mariji te naglasio važnost Marije – Žene vjere, one koja je proslavljena, uznesena na nebo te predvodi mnoštvo pred vrata nebeska – novi Božji narod, crkvu koju Krist uvodi u svoju kuću. Nakon homilije vjerni puk slavio je svečaniji oblik ispovijesti vjere. Ovim slavljem u Godini vjere Kotorska biskupija nastojala je odgovoriti na poziv pape Benedikta XVI. pri

otvorenju Godine vjere, na dirljivu težnju da u našem vremenu vjera zablista u svojoj istini i ljepoti, a da je pritom ne žrtvujemo sadašnjosti niti je držimo vezanom uz prošlost. Kako bi taj nutarnji poticaj na novu evangelizaciju ponovno navijestio Krista suvremenome čovjeku, zaštitio ga od ekstreme anakronističkih nostalgija i srljanja u budućnost te omogućio otkriti novost vjere u kontinuitetu, tj. da se ista vjera i dalje živi na prikladan način u svijetu koji se neprestano mijenja, vjernicima je podijeljena preklopnica „Godina vjere” s prigodnim mislima pape Benedikta XVI., crkvenih otaca i učiteljstva, s molitvama i poticajima. Preklopnica je dar izdavačke kuće „Kršćanska sadašnjost” iz Zagreba.

Benediktinska opatija svete Marije Ratačke podignuta je na rtu iznad mora u zaljevu između Bara i Sutomora. Ovdje na jugu ove strane Jadrana u iznimnom skladu prirode i djela ljudskog truda, usred maslina i čempresa uzdiže se monumentalni ostatak nekada moćne i važne prošlosti, a danas je svjedok slavne prošlosti i kulture ovdašnjega čovjeka. Ratačka sv. Marija u povijesnim dokumentima spominje se kao opatija 1247. godine, dakle kao zajednica koja već ima svoju moć i značaj jer ima svoga opata. Sve do tada bila je to opatija sv. Mihaela arkandela, kao i benediktinske opatije u Stonu i na Prevlaci u Tivatskom zaljevu. Naslovnik opatijske mijenja se u XIII. stoljeću dolaskom ikone sv. Marije u Ratac, čije je štovanje naglo raslo. Od tada je njezin značaj na ovim prostorima neprekidno jačao i u XV. stoljeću dostigao svoj najviši stupanj. Njezin arhitektonski kompleks sakralnih i profanih objekata predstavlja pravi „opatijski grad”. Arheolozi su pronašli u sklopu zidina odnosno ostataka opatijskoga grada temelje čak triju crkava, klaustara s arkadama, ostalih samostanskih zgrada za stanovanje i gospodarstvo. Njezina najstarija bazilika, do danas s očuvanim temeljima i arhitektonskim ostacima koji upućuju na to da je bila nadsvodena i s kupolom, sagrađena je najkasnije u XI. stoljeću. Uz očuvani pod od crvenih ploča mogu se nazrijeti dijelovi romaničkih freski i tropleterni reljefni ornamenti slični onima na gredi s natpisom kneza Branimira iz 888. godine.

"PALINURO" U POSJETU KOTORU

Nakon dvije godine od posljednjega posjeta u kolovozu 2011. godine, brod "Palinuro", školski jedrenjak Vojne mornarice Italije, ponovno je uplovio u kotorsku luku u subotu 10. kolovoza, u sklopu druge faze ovogodišnje obuke kadeta, polaznika Škole za podoficire u Tarantu.

Tom prigodom Općina Kotor priredila je prijem. Delegaciju talijanske Mornarice, predvođenu kapetanom fregate Maurom Panarellom i vojnim atašekom Vojske Italije, u pratnji kapetana korvete Mornarice Vojske Crne Gore Predraga Supića, primili su predsjednik SO Kotor Nikola Bukilica, potpredsjednik Općine Tvrtno Crepulja te menadžer Općine Srđan Dragomanović. Bukilica je pozdravio prisutne i istaknuo stoljetnu kulturno-povijesnu povezanost dviju obala Jadranskog mora. Gosti su zahvalili na srdačnom gostoprimstvu kojim su godinama dočekivani te naglasili da je Kotor jedna od najdražih destinacija njihovim pitomcima.

S prijema kod Predsjednika SO Kotor

Tijekom boravka "Palinura" u kotorskoj luci, na brodu je upriličen prijem na kojem je bila prisutna gradonačelnica Marija Čatović. Tom prilikom veleposlanik Italije Vincenzo Del Monaco uručio je pred mnogobrojnim uzvanicima medalju počasnoga građaninu Pavu Perudiniju, predsjedniku udruženja Zajednice Talijana Crne Gore, za izniman doprinos razvoju suradnje naroda Crne Gore i Italije.

"Palinuro" je grandiozni jedrenjak s tri jarbola, porinut je davne 1934. godine u francuskome gradu Nantu. Dugačak je 69 metara, širok 10 metara, a do 1950. godine plovio je kao ribarski brod kada je prodan talijanskoj Mornarici. Nakon određenih modifikacija, od 1955. godine nalazi se u službi talijanske Mornarice pod imenom "Palinuro" i služi za obuku kadeta Mornaričke podoficirske škole "Mariscuola Taranto".

S oko tisuću kvadratnih metara jedara, u povoljnim uvjetima, brod plovi brzinom od 13 čvorova. Šestocilindrični dizel motor od 600 konjskih snaga omogućava ovom brodu da plovi ekonomskom brzinom od 6 čvorova i maksimalnom brzinom od 8 čvorova. Stalnu posadu čini 100 osoba i to: 6 oficira, 25 podoficira i 69 mornara, a s ukrcanim kadetima ima 140 osoba.

Osim što služi za obuku iz područja pomorstva, nautike, sigurnosti i vojne etike, jedan od osnovnih zadataka "Palinura" jest predstavljanje Italije u inozemstvu i promoviranje vrijednosti staroga jedrenjaka: tradicije, veze s morem, brige o brodu i timskoga rada. Ovaj zadatak ispunjava se različitim aktivnostima, od posjeta brodu tijekom čestih zastavljanja u lukama, preko sudjelovanja na poznatim regatama i okupljanjima, do mogućnosti koja se pruža mladim ljudima da nauče osnove plovidbe i pomorske nauke i upoznaju život na brodu Vojne mornarice.

PROSLAVA "JADRANOVOG" 80. ROĐENDANA

Centralnom svečanošću na kojoj su bili mnogo-brojni visoki uzvanici iz svijeta politike, diplomacije, biznisa i obrane, u Tivtu je 19. kolovoza završen niz manifestacija kojima je obilježena 80. godišnjica službe školskoga broda Mornarice Crne Gore, jedrenjaka „Jadran“. Proslava je počela defileom združenog odreda Bokeljske mornarice 809 iz Tivta i Kotora tivatskim ulicama u pratnji Gradske muzike. Kolona mornara i oficira u drevnim odorama ovog 12 stoljeća starog udruženja bokeških pomoraca stigla je na gradsku rivu Pine gdje su pred vezanim „Jadranom“ bili postrojeni pripadnici svih jedinica Mornarice, kao i Počasni odred. Prvi put su dvije mornarice zajedno sudjelovale u proslavi jednoga pomorskog jubileja, a raport komandantu Mornarice Crne Gore, kapetanu bojnog broda Darku Vukoviću, predao je drugi major Bokeljske mornarice 809, Tripo Milošević. Uslijedila je smotra postrojenih pripadnika dviju mornarica koju je u pratnji Vukovića obavio predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić, nakon čega su pripadnici Bokeljske mornarice iz starih pušaka-kremenjača ispalili počasni plotun i odigrali tradicionalno Bokeško kolo.

Za visoke uzvanike na palubi „Jadrana“ priređen je svečani koktel čiji je domaćin bio komandant jedrenjaka, poručnik bojnog broda Goran Pajović. Pozdravljajući okupljene među kojima su bili predstavnici diplomatskoga kora, predvođeni veleposlanicima SAD-a Sue K. Brown i Njemačke Piusom Fisherom, vojne atašee te predstavnike Ministarstva obrane, pomorske i turističke privrede, školstva i civilnih pomorskih vlasti, kao i umirovljene pripadnike mornarice i članove nekadašnjih posada „Jadrana“, komandant Mornarice Crne Gore, kapetan bojnog broda Darko Vuković, istaknuo je da je

Bokeško kolo

„Jadran“ ploveći spomenik naše tehničke kulture i pomorske tradicije i da je njegova 80. godišnjica „najznačajniji pomorski jubilej u novijoj istoriji Crne Gore“.

„Jadran je sigurno doplovio do svoje 80. godišnjice. Davno je krenuo na svoj veliki put edukovanja i stvaranja brojnih generacija mornaričkih oficira, podoficira i mornara koji je započeo još 16. srpnja 1933. kada je iz Njemačke, gdje je izgrađen, uplovio u Tivat kao svoju prvu luku. Nebrojene su luke i ljudi koji su se sreli na „Jadranovim“ palubama i nebrojene su milje koje su ostale u pjenušavoj brazdi za njegovom krmom. Teško je suditi koje je od njegovih brojnih krstarenja značajnije, ali je jedno sigurno – „Jadran“ je ostao vjeran svojim univerzalnim vrijednostima škole pod jedrima“, rekao je komandant Vuković istaknuvši da „Jadran“ sada sve više služi i školovanju u praksi učenika i studenata civilnih pomorskih škola i fakulteta. On je poručio da će nakon završetka generalnog remonta koji mu predstoji u sljedećih pola godine „Jadran“ već dogodine isploviti prema Veneciji, Krfu i Bariju, „a možda i Sočiju u Rusiji, Varni u Bugarskoj i Konstanci u Rumuniji“.

Siniša Luković

Krivokapić vrši smotru

IVANA SUTLIĆ PERIĆ: CRNA GORA VJEŠTIJE I BRŽE OD HRVATSKE UŠLA U PROCES PRISTUPANJA EU

Ivana Sutlić Perić

Veleposlanica Hrvatske u Podgorici Ivana Sutlić Perić ocijenila je da je Crna Gora brže i spretnije od Hrvatske ušla u proces pristupanja Europskoj uniji i da će ona biti prva sljedeća članica NATO-a.

Ona je u intervjuu za prvi broj magazina Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, "Diplomarius", rekla da će Crna Gora, koja je dobro pripremljena, postati prva sljedeća članica NATO saveza odnosno da će u punopravno članstvo biti primljena na prvome sastanku na vrhu Alijanse koji će se baviti proširenjem. Ivana Sutlić Perić istaknula je da je pregovarački proces idealan način da se država i njezine institucije dovedu u funkciju služenja proklamiranim državnim ciljevima i boljitku svih građana.

Ona smatra da je glavni razlog relativno male potpore crnogorskih građana ulasku u NATO to što se kampanja vodi bez dovoljno polemike s onima koji su protiv članstva. "Razlog protiv je, prema mome mišljenju, emocionalne naravi. Crna Gora je bila u državi sa Srbijom u vrijeme NATO-ve intervencije i to je još donekle svježe. S jedne strane se pamti, čak i njeguje i podsjeća na žrtve bombardiranja, a istodobno se sve poduzima da se zaboravi zašto je do toga došlo", naglasila je veleposlanica Republike Hrvatske.

Ona je istaknula da je dobro što će Crna Gora najteža pregovaračka poglavlja broj 23 i 24 otvoriti među prvima. Prema njezinoj ocjeni, Crna Gora je vještije i brže od Hrvatske ušla u proces pristupanja EU. "Ne znam hoće li pregovori Crne Gore biti jednostavniji nego što su bili naši, ali znam da se tijekom naših pregovora težište s usko političkih tema prebacilo na poljoprivredne, energetske i ekološke standarde", navela je Ivana Sutlić Perić i podsjetila da su pregovori Hrvatske bili nekoliko puta zaustavljani, što zbog događaja u vezi s Haškim tribunalom, što zbog blokada Slovenije.

"Sigurna sam da Crna Gora takvo nešto od Hrvatske neće doživjeti. Crnoj Gori neće biti postavljani isti zadaci, jednaki uvjeti kroz kakve je u pregovaračkome procesu prolazila Hrvatska, ali se iz našeg iskustva može okvirno iščitati što Brisel smatra minimumom odnosno optimumom usklađenosti nacionalne legislative s onom EU-a", poručila je Sutlić Perić.

Lojalnost Hrvata domovini Crnoj Gori

Komentirajući položaj hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, Ivana Sutlić Perić rekla je da je veseli količina nacionalne odanosti matičnoj državi i lojalnost Hrvata domovini Crnoj Gori.

"Da nije tako teško dokazuje da HGI, politička stranka Hrvata, ima poslanika u crnogorskome parlamentu i njezina predsjednica je članica Vlade", zaključila je Sutlić Perić.

(Pobjeda)

IZLOŽBA "CRNOGORSKA SAVREMENA U BAROKNOM PERASTU"

Početkom kolovoza u palači Bujović, Muzeju grada Perasta, otvorena je izložba "Crnogorska savremena u baroknom Perastu" koju čine radovi najznamenitijih crnogorskih slikara: Petra Lubarde, Miodraga Dada Đurića, B. Fila Filipovića, Voja Stanića i Ratka Odalovića.

"Crnogorska savremena u baroknom Perastu" vrijedan je i po mnogo čemu jedinstven događaj, kako za poštovatelje likovne umjetnosti, tako i za grad Kotor.

U prelijepom okviru baroknoga Perasta prvi put su se na jednome mjestu našla djela Petra Lubarde, Voja Stanića, Branka Filipovića Fila, Miodraga Đurića i Ratka Odalovića, koja simboliziraju umjetničke domete crnogorskog slikarstva. "Ova palača po svojoj namjeni građena je za velike događaje i predivno je mjesto značajne izložbe. Želim zahvaliti gospodinu Gaju Vojvodiću koji je za ovu priliku ustupio umjetnička djela Muzeju grada Perasta, kao i direktoru Andru Raduloviću na organiziranju

Gradonačelnica Marija Ćatović

izložbe", rekla je prilikom otvorenja gradonačelnica Kotora Marija Ćatović.

Direktor Općinske javne ustanove "Muzeji" Kotor Andro Radulović zahvalio je Vojvodiću na ustupljenim slikama za postavku izložbe i naglasio da su zidove izložbenoga salona do sada krasili portreti slavni peraskih kapetana, a sada će turisti i mnogobrojni posjetitelji biti u prilici vidjeti iznimno vrijedna djela crnogorskih slikarskih velikana.

Mnogobrojne uzvanike i posjetitelje pozdravio je u ime obitelji Voja Stanića njegov sin Tomislav te kustos Dragana Lalošević. Ženska klupa "Bellezza" nastupila je u muzičkome dijelu programa.

Radio Dux

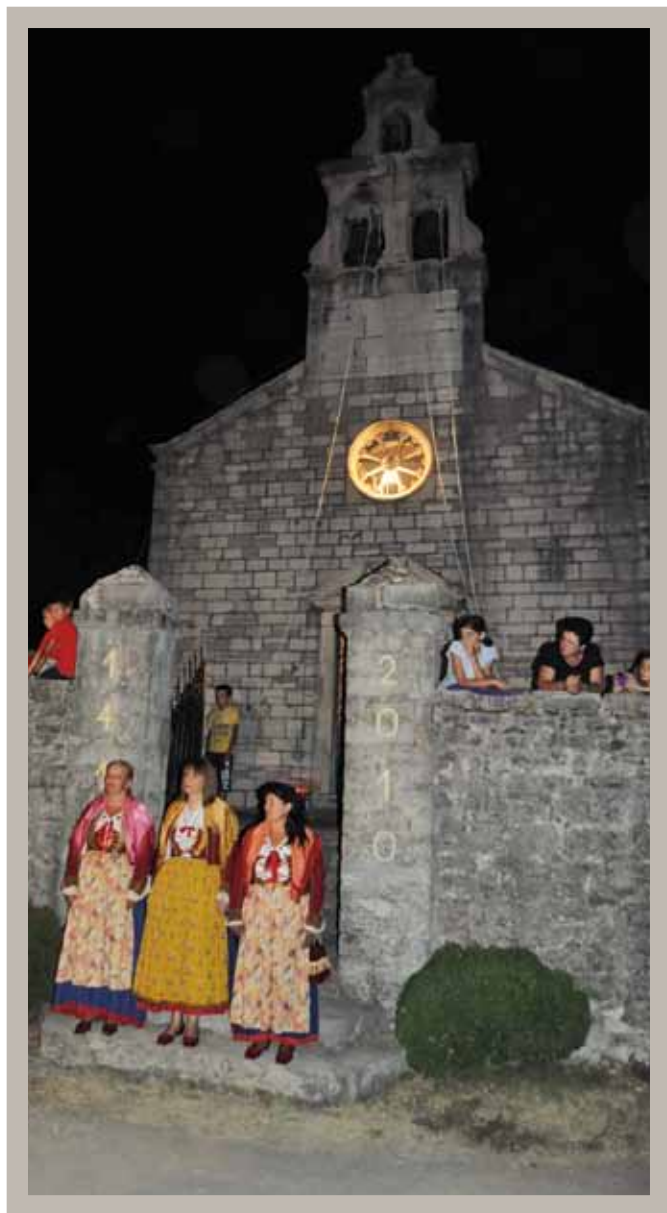
Klupa "Bellezza"

LASTOVSKA FEŠTA

Tradicionalna "Lastovska fešta" održana je u subotu 3. kolovoza u Gornjoj Lastvi, 39. put, u organizaciji kulturno-zavičajnog udruženja „Napredak”. Već tradicionalno, pred crkvom Rođenja Blažene Djevice Marije tivatska podružnica Bokeljske mornarice odigrala je kolo, a fešta je nastavljena pred Domom kulture nastupom Glazbeno-prosvjetnog društva Tivat i glazbenog sastava "Slatka tajna" iz Metkovića.

Dobar provod uz glazbu i ples potrajao je do kasno u noć.

Radio Dux

SVI NA BANJ

Humanitarno gradsko natjecanje u plivanju štafeta, pod nazivom "SVI NA BANJ", održano je 24. kolovoza na ljetnome bazenu u Kotoru, u organizaciji vaterpolo kluba "Primorac" i aerobik kluba "Aspida". Kotorani su se u velikom broju odazvali ovoj akciji kojoj je cilj animiranje građana, kompanija, institucija i slično da svojim sudjelovanjem pomognu u prikupljanju sredstava za popravak mamografa u kotorskome Domu zdravlja.

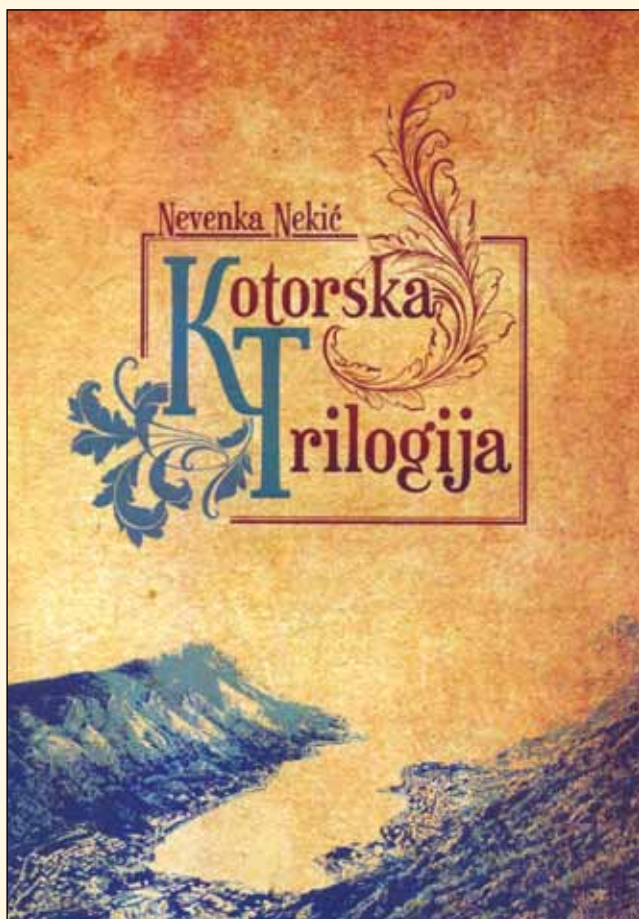
U 101 štafeti sudjelovalo je oko 400 natjecatelja, a tribine su bile male da prime sve one koji su željeli biti dio ove iznimne manifestacije koja se održala prvi put. Simboličnu cijenu ulaznice od dva eura plaćali su i natjecatelji i gledatelji pa je zahvaljujući njima i sponzorima prikupljeno oko tri tisuće eura.

Uz nadu da će ova manifestacija postati tradicionalna, čestitamo "Primorcu" i "Aspidi" na sjajnoj zamisli i organizaciji, kao i svima onima koji su je na bilo koji način podržali!

1. 8. 2013. Izišla iz tiska knjiga „Kotorska trilogija“

Planom za 2013. godinu zacrtano je da se tiskaju tri knjige: periodika „Bokeški ljetopis“ br. 3, monografsko izdanje „Hrvatsko građansko društvo 2001. – 2012.“ i „Kotorska trilogija“. Putopis „Kotorska trilogija“ je proizvod suradnje s autoricom Nevenkom Nekić iz Zagreba, a tiskanje knjige realizirano je u suradnji s Hrvatskom bratovštinom Bokeljske mornarice 809 Zagreb.

8. 8. 2013. Posjet Peđe Grbina

U prostorijama Konzulata Republike Hrvatske u Kotoru u četvrtak je upriličen sastanak saborskoga zastupnika R. Hrvatske Peđe Grbina, člana Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, te njegova suradnika, zamjenika gradonačelnika grada Rijeke Marka Filipovića, s diplomatskim predstavnicima Republike Hrvatske u Crnoj Gori, veleposlanicom Ivanom Sutlić-Perić i žerar konzulom u Kotoru A. Santinijem.

Susretu su nazočili predstavnici hrvatske zajednice u Crnoj Gori: predsjednica Hrvatske građanske inicijative i ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Crnoj Gori Zvonimir Deković te Mirko Vičević, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

18. 8. 2013. Fond za manjine

Na raspisani natječaj HGD CG je apliciralo četiri projekta, od kojih su dva podržana: časopis „Hrvatski glasnik“ i „Gradnja mostova povjerenja, suradnje i prijateljstva između CG i RH“. Koordinator za projekte Tripo Schubert potpisao je u Podgorici ugovore s Fondom o financijskoj potpori ovim projektima.

20./28. 8. 2013. Predstavnici HGD CG sudionici projekta „Za hrvatsku darovitost“

Informatička učionica za obuku sudionika

Predstavnici Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Stefan Bogdanović i Antonio Perugini, učenici 2. razreda Gimnazije Kotor, otputovali su na otok Silbu kao sudionici projekta „Za hrvatsku darovi-

Radionica za mlade kreativce

tost”. Na temelju suradnje i ranijih kontakata koordinatora za nove projekte našega Društva Tripa Schuberta i Dijane Milošević s tajnikom Zagrebačkoga računalnog saveza Zdravkom Škokićem, prvi put ove godine omogućeno je izravno uključivanje naših mladih informatičara u radionice programiranja i natjecanja u području informatike i računalstva.

Naši sudionici će se nakon prvih priprema u ljetnome kampu uključiti u jesenska natjecanja Zagrebačke informatijade „Božo Težak”.

„Na Silbi će sudionike dočekati u znak dobrodošlice i programsko-pedagoška ekipa, na čelu s Gordanom Jurkovićem, šefom kampova te suorganizatorima, Kristijanom Burnikom, tajnikom Udruge informatičara ‘Božo Težak’, kao i iznimno darovitim učenicima, sudionicima u oba termina.

Karte su osigurane i za Hrvate iz Kotora, za dva nova programerska zanesenjaka, mladu gospodu Bogdanovića i Peruginija, čijem se dolasku posebno veselimo”, kažu iz ureda Zagrebačkoga računalnog saveza (ZRS).

29. 8. 2013.
Projekt prekogranične suradnje
Crne Gora - Hrvatska

Za treći javni poziv IPA projekta prekogranične suradnje između Crne Gore i R. Hrvatske HGD CG će kandidirati jedan projekt za mlade na temu očuvanja tradicije i kulturnog naslijeđa regije Boke kotorske. Projekt će kandidirati u suradnji s Regionalnom agencijom grada Dubrovnika DURA, a obuhvatit će se djeca od predškolske dobi do završetka osnovnog obrazovanja. Konzultacije su obavljene u zajedničkome tehničkom tajništvu u Kotoru.

31. 8. 2013.
Domjenak Hrvatske građanske
inicijative

Predstavnici HGD CG: Mirko Vičević, predsjednik, sa svojim suradnicima Tripom Schubertom i Tijanom Petrović, nazočili su domjenku koji se organizirao u povodu Dana osnutka HGI-ja na platou ispred crkve Gospe Snježne u Škaljarima.

Ministrica Marija Vučinović

Bernini, najvažniji protagonisti rimskoga baroka

Bernini je bez sumnje, više nego ijedan drugi veliki umjetnik, obilježio izgled Rima, koji se sačuvao do danas, a imao je i golemi utjecaj na razvoj umjetnosti u Europi i svijetu.

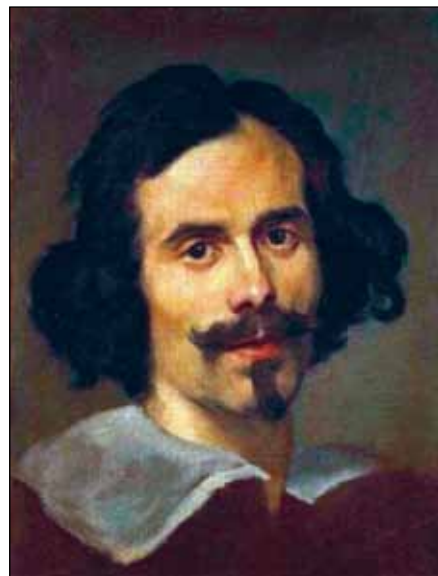
Piše:
Antun Sbutega

Dan Lorenzo Bernini (Gian Lorenzo Bernini), kipar, slikar i arhitekt, bez sumnje je bio najvažniji protagonist baroka u Rimu i jedan od najznačajnijih umjetnika svoga doba uopće.

Rođen je u Napulju 1598. od oca Pietra, koji je bio toskanski umjetnik, i majke Napolitanke. Obitelj se preselila u Rim 1605. godine gdje je Pietro radio na važnim umjetničkim projektima za papu Paola V. Lorenzo Bernini formirao se u umjetničkoj radionici svoga oca u vrijeme kada su u Rimu djelovali najbolji talijanski i europski umjetnici na mnogobrojnim projektima koje su naručivali pape, kardinali i plemići i koji su izmijenili izgled Rima i dali bitan doprinos razvoju likovne umjetnosti u Europi i svijetu. Rim je bio izvrsna umjetnička radionica u kojoj su se oslobađale goleme i originalne kreativne enregije stvarajući ono što će

u historiji postati poznato kao barokna umjetnost.

Barok, koji se ne može smatrati isključivo umjetničkim, književnim i muzičkim stilom, već pravim kulturnim pokretom i načinom života, bio je pod utjecajem Katoličke crkve, nastao kao reakcija na protestantsku reformaciju i kao sastavni dio katoličke reforme koju je promovirao Tridentski koncil. Barok je imao puno uspjeha ne samo u katoličkim zemljama, već i u cijeloj Europi, Americi i u nekim dijelovima Azije i Afrike, posebno u španjolskim i portugalskim kolonijama. Barok je bio pun kontrasta i proturječnosti; naime, slijedio je klasični jezik, obilježavajući ga istodobno velikom maštom i mnogobrojnim eksperimentima, a često je bio sklon bizarnosti. Zajedno s jačanjem pobožnosti i razvojem sakralne umjetnosti, postojao je i barok koji je slavio vladare, buržoaski i svjetovni barok. U vezi sa svetom umjetnošću istodobno su se razvile umjet-

BERNINI, AUTOPORTRET

nička produkcija na visokom nivou i popularna umjetnost, a zajedničko im je bilo širenje svetih slika. U tom kontekstu naglašava se kult Bogorodice i svetaca i njihova ikonografija, a kult relikvija nastavlja igrati važnu ulogu, kao odgovor protestantizmu koji je bio protiv

EKSTAZA SVETE TEREZE

ovih kultova. U arhitekturi i urbanizmu obilježen je velikim monumentalnim zahvatima, sa scenografskim efektima, s ciljem da impresioniraju i da pokažu moć Crkve, vladara, plemića i visoke buržoazije.

Nesporno je da je barok rođen u Rimu. Golemo kulturno-umjetničko bogatstvo 'vječnoga grada' akumulirano tijekom historije, značajna ostvarenja velikih renesansnih umjetnika u XV. i XVI. stoljeću, intenzivna mecenatska djelatnost papa, kardinala, crkvenih redova i plemića i novi teološki, estetski i intelektualni koncepti te napredak znanosti i tehni-

ke utjecali su na dinamični razvoj rimske umjetnosti tijekom XVII. st. Treba, naravno, spomenuti prisutnost umjetničkih genija kao što su bili Karavaggio (Caravaggio), Karači (Annibale Carracci) i drugi koji su na razne načine pridonijeli razvoju novih umjetničkih tenedencija. Za razliku od gotike, koja je nastala u Francuskoj i nije imala veliki utjecaj na Rim, te renesanse čija je kolijevka bila Firenca, iako je zatim našla značajnu aplikaciju u Rimu, barok je rođen u 'vječnome gradu'. No, nasuprot renesansi, čiji su protagonisti naglašavali prekid s umjetnošću gotike,

koju su smatrali barbarskom i inzistirali na povratku na klasične antičke uzore, barok je uspostavio kontinuitet s renesansom. Rimski barok imao je za osnovu teološke koncepte kulture i umjetnosti, koji su trebali biti važni instrumenti katoličke reformacije.

Veliki doprinos razvoju barokne kulture i umjetnosti dao je isusovački red, čije je središte bilo u Rimu. Ovaj elitni katolički red djelovao je aktivno na intelektualnom planu, u području teologije, znanosti, obrazovanja i umjetnosti. Često se ističe da je prva barokna crkva 'Il Gesù' (Isus), crkva isusovačkog reda u središtu Rima, posvećena 1584. g., koja je postala uzor kasnijim baroknim crkvama. Isto tako isusovci su dali značajan doprinos razvoju baroknog kiparstva, dekoracije i slikarstva; isusovac Andrea del Pico (1642. – 1709.) dekorirao je sjajnim freskama mnogobrojne crkve, među kojima i isusovačku crkvu svetoga Ignacija, nedaleko od crkve 'Il Gesù' u Rimu, koja je posvećena svetom Ignaciju Lojoli, osnivaču isusovačkog reda.

Veliki pape baroknog razdoblja nastavili su realizirati težnju papa iz renesanse da pretvore Rim u središte kršćanske kulture i umjetnosti i da naglase njegov imperijalni karakter. U tome su našli izvrnog izvršitelja u genijalnom umjetniku goleme energije, Berniniju. Već njegovi prvi samostalni kiparski radovi, kao što su Otmica Prozerpine, David, Apolo i Dafne, izrađeni za mecenu kardinala Scipiona Borgezea, otkrili su njegov talent.

Bernini je pokazao raskoš svoga talenta i originalnost i uz utjecaj antičkih i renesansnih uzora koje je proučavao i slijedio. Izradio je i izvrne kiparske portrete mnogobrojnih značajnih ličnosti, poput biste

kardinala Borgezea, kardinala Riseljea, papa i drugih.

Papa Urban VIII. iz obitelji Barberini, izabran 1623., veliki ljubitelj umjetnosti, prepoznao je odmah u mladome Berniniju idealnog umjetnika za realizaciju njegovih ambicioznih urbanističkih, arhitektonskih i umjetničkih projekata s ciljem da predstavi Katoličku crkvu kao trijumfalnu snagu preko spektakularnih djela koja imaju veliku komunikativnu sposobnost. Papa je povjerio Berniniju da izradi monumentalni brončani ciborijum iznad oltara tek završene bazilike svetoga Petra. Umjetnik je uspio na izvrstan način realizirati ovo tehnički i umjetnički kompleksno djelo, a u istoj bazilici napravio je i monumentalni grob pape Urbana VIII. i druga djela. Radio je na palači Barberini i sagradio prvu od svojih poznatih fontana na trgu ispred ove palače, fontantu 'Tritona'.

No, izborom novog pape Inocencija X. iz porodice Pamfili Bernini je pao u nemilost, posebno kada je zbog pogreške u konstrukciji morao biti demoliran zvonik koji je podigao na bazilici svetoga Petra. U

TRITONOVA FONTANA

FONTANA ČETIRI RIJEKE

to vrijeme najvažnije narudžbe od pape za izgradnju i rekonstrukciju rimskih crkva i palača dobiva njegov najveći suparnik Borromini (Borromini), također genijalni barokni umjetnik. I uz to, Bernini je u tom razdoblju uspio stvoriti neka od svojih remek-djela, kao što su kapela Karnaro u crkvi Santa Maria della Vittoria, s poznatom kiparskom grupom djelo 'Sveta Tereza u ekstazi' i izvrsnu fontanu 'Četiri rijeke' na trgu Navona.

Izborom Aleksandra VII. (iz obitelji Kidji) 1655. g., pape koji je imao velike umjetničke projekte, Bernini dobiva ponovno važne narudžbe. Među njima je posebno značajna

ANĐELI NA MOSTU SVETOG ANDELA U RIMU

izrada spektakularne brončane dekoracije apside bazilike svetoga Petra, koja predstavlja katedru svetoga Petra, prvoga pape, koju drže četiri crkvena oca i koja simbolizira autoritet pape, a koju osvjetljava svjetlost iz vitraža na kome se pojavljuje golub Duha Svetoga, okružen anđelima.

Istodobno Bernini realizira monumentalni arhitektonski i kiparski projekt trga ispred bazilike svetoga Petra. On je sagradio eliptičnu kolonadu, koja simbolizira univerzalnu, ekumensku dimenziju Katoličke crkve koja grli cijeli svijet. U središtu trga je visoki obelisk, koji je postavio papa Siksto V., a uz njega dvije fontane. Iznad dorske kolonade postavljeni su kipovi stotina svetaca i svetica. Bernini intervenira i u unutrašnjosti papinskih palača gradi monumentalno ula-

FONTANA SVETOG PETRA

zno stubište i konjanički kip cara Konstantina.

Radi istodobno na mnogo-brojn timer projektima drugih crkava i palača u Rimu, kao što su crkva svetoga Andreja i papinska palača na Kvirinalu. Postavši najpoznatiji europski arhitekt i kipar, kralj Luj XIV. pozvao ga je 1644. g. u Pariz gdje mu je povjeren projekt palače u Versaju (Versailles). Ali tamo se kratko zadržao, izrađivši kip Luja XIV.

Vraća se u Rim i u bazilici svetoga Petra izradio je grob pape Aleksandra VII.

Za vrijeme pontifikata pape Klementa IX. projektirao je kipeve anđela koji nose simbole Kristove muke na Mostu svetog anđela i druga kiparska djela. Umro je 28. studenoga 1680. g. i pokopan u bazilici Santa Maria Maggiore u Rimu. Njegovo zadnje djelo koje prikazuje Krista nalazi se u samostanu svetoga Sebastijana izvan rimskih zidina.

Uz to, Bernini je bio autor spektakularnih scenografija za razne raskošne barokne religiozne i laičke ceremonije u Rimu, kao što su bile proslave inauguracije papa, njihovi sprovodi, karnevali itd., od kojih su ostali sačuvani nacrti.

Bernini je bez sumnje, više nego ijedan drugi veliki umjetnik, obilježio izgled Rima, koji se sačuvao do danas, a imao je i golemi utjecaj na razvoj umjetnosti u Europi i svijetu.

Barok je imao veliki utjecaj i u Boki. Slijedeći kulturne utjecaje Venecije, ali i Rima, u XVII. i XVIII. st., posebno nakon oslobođenja Herceg Novog i Risna od Turaka 1687. godine, nakon čega je uslijedilo dugo razdoblje mira i ekonomskog prosperiteta, Boka je doživjela i veliki kulturni napredak. Grade se nove crkve i palače, koje se ukrašavaju kipovima i slikama domaćih i talijanskih autora, a one sagrađene u ranijim razdobljima rekonstruiraju se u baroknom

stilu. Veliki protagonisti baroka u Boki, poput nadbiskupa Andrije Zmajevića, školovali su se i formirali u Rimu, pridonijevši širenju baroknog duha na ovom prostoru svojom intelektualnom, duhovnom i mecenatskom djelatnošću. I Boka je, poput Rima, transformirana u baroknom stilu koji se sačuvao do danas u urbani-

stičkoj i arhitektonskoj strukturi njezinih gradova i manjih naselja, a najveći broj umjetničkih djela koji se čuvaju u muzejima, crkvama, arhivima i privatnim zbirkama potječu iz ovog razdoblja. U Kotorskoj biskupiji čuva se jedno brončano raspeće koje se pripisuje Berniniju, a koje je don Branko Sbutega donio iz Rima.

CIBORIJUM U BAZILICI SV. PETRA

Kostanjička uspinjača

Piše:
Mašo Čekić

U luksuznom apartmanskome i naselju vila u Kostanjici stanari se prevoze uspinjačom – 10 metara dužom od čuvene Zagrebačke uspinjače

Do prve bokeške uspinjače neće vas dovesti turistički prospekti ili saobraćani putokazi. Ja sam je ugledao slučajno, prolazeći magistralnim putem kroz Kostanjicu.

O njoj se, mada je u središtu Boke, malo zna.

Istina, nije prošlo mnogo vremena od kako je stavljena u funkciju, na zadovoljstvo korisnika – stanara luksuznog apartmanskog i naselja vila u tom mjestu.

Kostanjička uspinjača slična je najstarijoj balkanskoj – Zagrebačkoj uspinjači, mada je od nje duža za 11 metara.

Zagrebačka je dužine 66, a ova bokeška 76 metara.

Zagrebačka prevali uspon od 52 procenta, ova kostanjička, veći.

Zagrebačkom se putuje 64 sekunde, ovom našom 90 sekundi.

Najpoznatijom evropskom žičanom željeznicom u Zagrebu prevoze se putnici od Donjeg do Gornjeg zagrebačkog Grada, a ovom bokeškom, vlasnici vila i stanova novog ekskluzivnog naselja od magistralnog puta do posljednje kuće uz padinu Jeremijinog brda.

Obje su vrsta žičare, a obje, neupućeni, žičarama zovu.

Uspinjače su vrsta žičare kod koje se vozila vuku pomoću jednog ili više užeta po posebno uređenoj trasi na uzbrdici. One su prilagođena šinska vozila pa ih zato zovu i žičanim željeznicama.

Kako ističu u „Boka-projektu“ preduzeću koje je izgradilo naselje vila u Kostanjici, trasa uspinjače po potrebi mogla bi se produžiti na nekoliko kilometara uz savlađivanja daleko veće visinske razlike.

Za sada, kapacitetom od šest putnika, zadovoljava potrebe stanovnika i gostiju ovog naselja, prevozeći ih do plaže ili noseći pune borse.

A naselje ne bi bilo lukuzno bez otvorenih bazena, garaža, savremenih saobraćajnica...

I ovo kostanjičko ima sve te objekte. Ima i vila od 350 i 400 kvadrata površine, na prodaju. I apartmane. Možda se, baš zbog uspinjače, neko odluči na kupovinu.

Kada o žičarama govorimo, valja reći da ih u Boki sada nema. Sem u planovima.

A bilo ih je!

Najduža i najstarija, sagrađena je za samo 40 zimskih dana godine 1916. i to na relaciji : Tabačina – Krstac. Vozila je teretne vreće dužinom od 2607 metara Špiljarskim stranama za Crnu Goru. Pored početne i ciljne imala je i 4 usputne stanice. Iste godine, sredinom aprila, pušten je u rad i drugi krak žičare: Škaljari – Krstac, a zatim i Krstac – Cetinje.

U sred najžešćih operacija u Prvom svjetskom ratu Austro-ugarska gradi bokeške žičare. Naravno, golem interes je iza ovog posla!

Uostalom, interes je glavni pokretač kapitala pa je realno očekivati da iz Austrije, kako već odavno govore, stigne i budući investitor žičare od mora do vrhova lovčenskih gora.

Kad god bude, biće dobro.

I biće druga, vazda poslije kostanjičke.

Treća – kada prizivamo istoriju!

Tivat u nekadašnjoj podmornici JRM-a, a sada muzejskom eksponatu, dobio jedinstvenu turističku atrakciju u regiji

„Heroj“ roni u sjećanjima podmorničara i emocijama turista

Porinuce HEROJA u Splitu 1967

Piše:
Siniša Luković

**„Dajem ti ime ‘Heroj’!
Pođi sretno u svoj element i plovi na
čast i slavu naše domovine!“**

Tog 21. kolovoza 1967. godine u Splitu je bilo vrlo svečano – mnoštvo radnika splitskog brodogradilišta okupilo se na obali ispred velike hale posebnog dijela splitskoga škvera – BSO-a (Brodogradilišta specijalnih objekata). U unutrašnjosti te hale u protekle dvije i pol godine postupno je građeno čudo –

najnovija dizel-električna podmornica projektantske oznake B-71, prva potpuno samostalno razvijena, konstruirana i izgrađena jugoslavenska podmornica. Ovaj ratni brod koji je za to vrijeme bio iznimno moderne koncepcije razvio je Brodarski institut iz Zagreba, s glavnim projektantom, inženjerom Žarkom – Feđom

Alujevićem na čelu. Dvadeset prvoga kolovoza 1967. novozgrađena podmornica trebala je biti porinuta. I dok je gomila radoznalih radnika vani jedva čekala da vidi kakvo će to čudo izaći iz velike i dobro čuvane hale i skliznuti s navoza u more, u unutrašnjosti hale pozdravni govor držao je kum nove podmornice –

komandant JRM-a, admiral Mate Jerković:

„Dajem ti ime 'Heroj'! Pođi sretno u svoj element i plovi na čast i slavu naše domovine!“ – uputio je admiral Jerković novu podmornicu u more uz tradicionalno razbijanje boce šampanjca o njezin pramac. Trenutak kada je umjesto pje-nuška pramac podmornice zalilo more, a sve to pozdravile sirene svih brodova u Splitu i pljesak okupljenih gledalaca s posebnim uzbuđenjem pratio je tada 36-ogodišnji poručnik bojnoga broda Tomislav Drašković. Njemu je pripala čast da bude prvi – probni komandant nove podmornice i čovjek koji će obaviti sva njezina proto-tipska testiranja prije nego što „Heroj“ bude službeno uvršten u Flotnu listu JRM-a.

S velikim uzbuđenjem ovaj vitalni 82-godišnjak početkom srpnja ove godine u Tivtu ponovno je gledao svoj stari ratni brod – 46 godina nakon porinuća. Oko „Heroja“ koji danas počiva na obali kao muzejski eksponat u krugu tivatske marine Porto Montenegro ponovno se okuplja gomila radoznalaca, privučenih ne-svakidašnjom prilikom da iz neposredne blizini vide, dodirnu i dožive ovaj i danas impo-

U TIVAT DOŠAO PRIJE VIŠE OD POLA STOLJEĆA

Tomislav Drašković prvi put je došao u Tivat prije više od pola stoljeća – 1961. godine kada je podmornica P-802 „Sava“ pod njegovom komandom stigla u tivatski Arsenal na remont.

„Za ovaj grad i ove ljude vežu me zaista predivne uspomene. Prije 52 godine sam prvi put doživio susret s Tivtom, Arsenalom, njegovim inženjerima i radnicima, ali i građanima ovog kraja koji su mi zaista ostali u najljepšem sjećanju. Mislim da su i Tivćani tada posadu P-802 doživjeli kao jedan zaista poseban brodski kolektiv. Mi smo gajili jedan poseban kolektiv, poseban red i disciplinu, poseban odnos prema radu, pa su i domaćini ovdje u Tivtu bili zaista

impresionirani. Danas ja ovaj grad ne mogu prepoznati jer se ovdje mnogo toga promijenilo i zadivljujuće je kako se Tivat razvio“, ističe stari i iskusni podmorničar iz Splita koji je inače napisao i vrlo zanimljivu knjigu – svoju autobiografiju pod nazivom „Slomljeni periskop“.

zantan 50,4 metara dug, 4,7 metara širok i 9,75 metara visok ratni brod težak 706 tona. Umirovljeni kapetan fregate

Tomislav Drašković, prvi komandant prve samostalno razvijene i napravljene jugoslavenske podmornice i većinski vlasnik Porto Montenegra Piter Mank na svečanosti 3. srpnja presjekli su vrpcom na ulazu u tu veliku dizel-električnu podmornicu nekadašnje Jugoslavenske ratne mornarice, čime je ovaj nekada moćni ratni brod otvoren za posjete turista kao centralni muzejski eksponat Zbirke pomorskog naslijeđa. Uz „Heroja“ posjetiteljima je dostupna i mala, tzv. divertsantska podmornica P-912 „Una“, čime je Tivat dobio jedinstvenu turističku atrakciju kakve nema nigdje u zemljama regije. Naime, u Hrvatskoj i Sloveniji kao muzejski eksponati izložene su dvije male podmornice, u Italiji je u Milanu izložena jedna veličine „He-

Otvaranje podmornice za turiste

Drašković objašnjava Manku kako se kormilari podmornicom

roja“, ali u jugoistočnoj Europi nigdje na jednome mjestu ne postoje dvije podmornice kao muzejski eksponati, popraćene raznim drugim artefaktima koji govore o razvoju te ugledne, ali iznimno komplicirane i opasne vojno-tehnološke djelatnosti. Mnogobrojni turisti i radoznali u protekla su dva mjeseca iskoristili priliku da uđu u unutrašnjost „Heroja“ i Une“ i iz prve ruke dožive kako je to bilo služiti kao podmorničar i ploviti, živjeti i raditi na podmornici kao najkompliciranijem i najopasnijem ratnom brodu.

U podmornicu „Heroj“ sada se ulazi na lijevoj pramčanoj strani trupa kroz novoizrezani veliki otvor – vrata. Identična takva vrata su u specijalnom čeliku tzv. čvrstog trupa podmornice „Heroj“, debelom 28 milimetara, napravljena i na krmenom dijelu gdje posjetitelji izlaze iz podmornice nakon što prošeću kroz njezinu skućenu i raznovrsnim uređajima i opremom nabijenu unutrašnjost. Unutra mogu vidjeti sve – četiri torpedne cijevi kalibra 533 mm na pramcu, tzv. centralu – odnosno prostor iz

Tomislav Drašković kao probni komandant podmornice HEROJ

koga se rukovalo podmornicom, kormilarsku stanicu s kormilom pravca i dubine, glavnu razvodnu sklopku, borbene stanice poslužio- ca PEL-a i PEG-a, analizator zvučnog snopa, radio-kabinu, mašinski prostor s dva velika „Maybach“ dizel-agregata i elektromotorni prostor prema krmi gdje je smješten glavni električni pogonski motor „Heroj“, a odmah iza njega i jedina toalet-školjka na cijelom brodu. Tuš-kabine nema, kao ni posebno odvojene kuhinje, a o razini „luksuza“ na brodu najbolje svjedoči podatak da je jedini koji je imao kakvu-takvu osobnu kabinu na podmornici bio njezin komandant. Njegova kabina uz lijevi bok broda u centrali dovoljna je tek toliko da se u nju nagura jedan ležaj s par fioka pod njim. Ostalih 27 podmorničara koji su činili posadu „Heroja“ nisu mogli imati ni to, već su se po sistemu tzv. toplih kreveta međusobno smjenjivali, po dvojica, u jednome od ukupno desetak sličnih skromnih sklopivih ležajeva koji su razbacani svu-

da po unutrašnjosti gdje se moglo naći mjesta – sa strane torpenih cijevi, iznad motora itd. Umjesto stola za ručanje, posada je u centrali najčešće jela na jednom od torpeda koje je tu ležalo čekajući svoj red da bude ubačeno i ispaljeno iz torpedne cijevi. Ipak, u podmornici je postojala klimatizacija koja će sada, uz pomoć vanjske jedinice, hladiti i turiste koji budu obilazili

unutrašnjost „Heroja“ i slušali priču vodiča o tome kako je funkcionirao taj impozantni ratni brod i na njemu čak i do dvadesetak dana bez prekida u iznimno teškim i napornim uvjetima živjela posada od 28 ljudi.

Predaju „Heroja“ sasvim novoj funkciji – turističke atrakcije – obavio je čovjek koji je 1968. godine ovu tada prvu samostalnu konstruiranu i sa-

građenu jugoslavensku podmornicu, kao njezin probni komandant, poveo u plave dubine Jadrana – Tomislav Drašković, simbolično na taj način zatvarajući krug koji traje već skoro pola stoljeća. „Starali smo i ja i ova podmornica zajedno i plovili smo različitim kursevima. 'Heroj' je izvršavao svoje namjenske mirnodopske zadatke, a ja sam kao njegov prvi probni komandant gradió karijeru. Sretne okolnosti dovele su da se nakon toliko godina ja i ovaj divni brod ponovno sretnemo - ova podmornica danas kao dotjerana stara operska pjevačica koja je ispjevala sav operski repertor, a ja kao njezin stari dirigent, stojimo pred vama. Ona će trajno ostati da leži na ovim potkladama kao simbol jugoslavenskog podmorničarstva, ovdje u Tivtu gdje je to podmorničarstvo i počelo 1928. godine. Govorit će turistima o generacijama hrabrih mladih ljudi koje su u čeličnim trupovima podmornica odlazili u tamne dubine i vještini jugoslovenskih inženjera i brodograditelja, a ja se sada ponovno rastajem od dragog broda 'Heroja' i dalje, bešumnom podvodnom brzinom, ronim po divnim uspomenama podmorničke mladosti, do dana kada se moje akumulatorske baterije ne isprazne”, rekao je uz puno emocija 83-godišnji Drašković.

„Mislim da je podmornica 'Heroj' ovdje našla svoje pravo mjesto. Svoj radni vijek je odradila, puno toga doživjela i preživjela i smatram da joj je ovdje u Tivtu gdje je desetljećima održavana i remontirana zaista pravo mjesto, da kao spomenik podsjeća na prošla vremena, one i lijepe i teške trenutke kada smo bili zaista jaka pomorska sila“, kaže Drašković dok teško skriva emocije koje ga, kao i svakoga pravog pomorca, obuzimaju u ponovnom susretu s

brodom koji je ostavio dubok trag u njegovu životu i karijeri. Već iskusan podmornički komandant s podmornice P-802 „Sava“ (u Drugome svjetskom ratu potopljene talijanske podmornice koju je zatim izvadila, obnovila i u svoju flotu uvrstila JRM), Drašković je 1967. izabran za probnog komandanta nove jugoslavenske podmornice koja se rađala iza dobro zatvorenih vrata hale BSO-a u Splitu.

„Moj zadatak je bio da novu podmornicu kao prototip temeljno testiram, dovedem do limita u svakom mogućem smislu i detaljno provjerim prije nego što bude uvrštena u flotu JRM-a i prije nego što država naruči gradnju drugih podmornica tog tipa. To dugotrajno i opsežno ispitivanje smo uspješno izvršili na zadovoljstvo svih koji su bili uključeni u ovaj projekt, bez nekih posebnih incidenata“, objašnjava Drašković prisjećajući se međutim dvaju takvih izvanrednih događaja tijekom ispitivanja nove podmornice. Prvi je bilo pucanje oplata tzv. lakog, odnosno hidrodinamičkog trupa podmornice na njezinu tornju-mostu, nastalo prilikom opitovanja podmornice u vožnji maksimalnom brzinom u podvodnoj plovidbi.

„Dubina je bila 20 metara, brzina je postupno povećavana, podmornica je besprijeorno slušala komande, a kada je brzinomjer pokazao maksimalnu brzinu od 15,3 čvora, začuo se jak prasak i lomljava. Nastao je trenutak neizvjesnosti jer nitko nije znao što se dogodilo, a ja sam glavnom inženjeru samo kratko rekao - ode most! Zbog načina na koji su se slomili i zaglavili komadi stakloplastične oplata razvaljenog mosta podmornica je dobila pozitivan trim, pramac se naglo uzdigao i za nekoliko sekundi velikom brzinom je probio površinu mora. Kada se podmornica umirila na po-

Podmornica P-821 Heroj

vršini, izašli smo vani i vidjeli da je moja sumnja bila točna i da se, zbog neke manje greške u sklapanju materijala, stakloplastična oplata mosta 'rascvjetala' i polomila pod hidrodinamičkim silama uzrokovanim maksimalnom brzinom podmornice u podvodnoj plovidbi“, prepričava Drašković najozbiljniji incident s testiranja „Heroja“ prije 45 godina.

Druga izvanredna situacija dogodila se nešto kasnije kada je ispitivana maksimalna dubina ronjenja podmornice u tzv. Jabučkoj kotlini na sred-

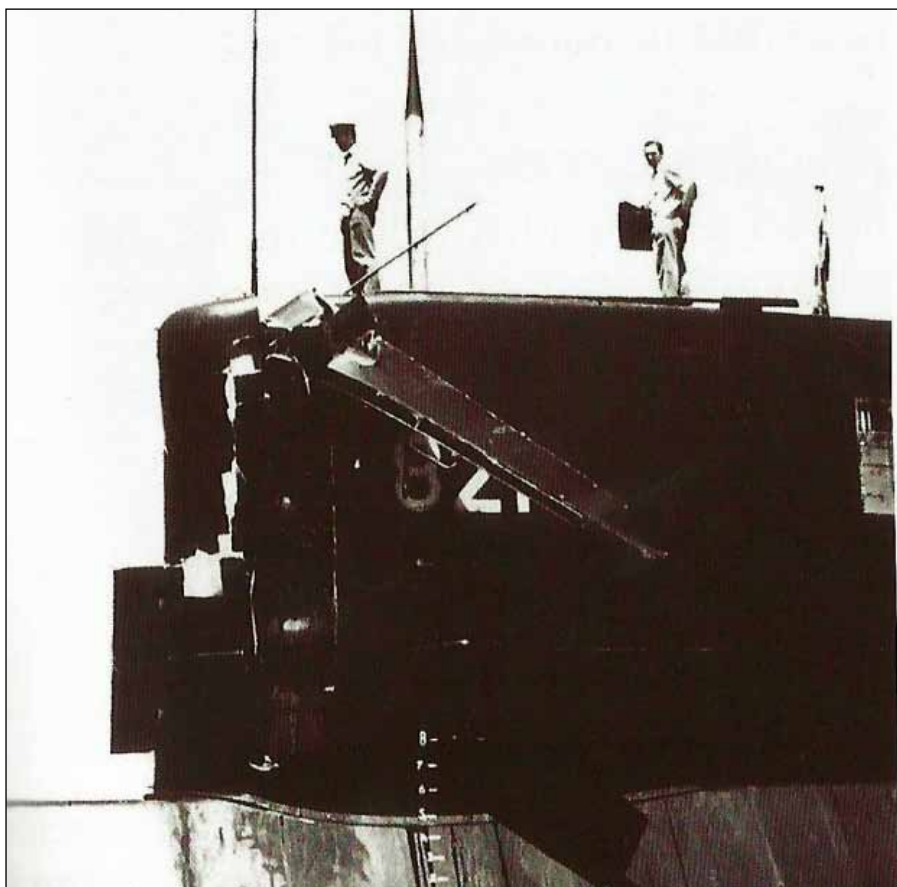
njem Jadranu. Podmornica se još nije bila spustila na svoju maksimalnu dubinu ronjenja kada je na dubini od 190 metara, pod pritiskom mora, popustila jedna brtva u torpednom prostoru na pramcu podmornice. Jak mlaz vode pod pritiskom od skoro 20 atmosfera, raspršen u vodenu prašinu, prodirao je u prostor između torpednih cijevi. Na trenutak su zlokobne misli prostrujale u glavama svih podmorničara s „Heroja“ koji su posumnjali da je možda popustio tzv. čvrsti trup podmornice - jedino

Podmornice P-821 HEROJ i P-912 UNA

što stoji između njih i sigurne smrti u imploziji podmornice uzrokovanoj golemim hidrostatičkim pritiskom mora na toj dubini.

„Moja reakcija je bila uobičajena kao i svakoga drugoga podmorničkog komandanta u toj situaciji – naređeno je povećanje brzine, hidroplani postavljeni u položaj za izronjavanje i kako je 'Heroj' polako kretao ka površini Jadrana i dubina se smanjivala, tako je i prodor vode u pramčani prostor bivao sve manji, pa se sve sretno završilo“, prisjeća se Drašković koji je skoro godinu dana temeljno ispitivao „Heroja“ odradivši s tom podmornicom i prva torpedna gađanja prije nego što je P-821 službeno uvrštena u Flotnu listu JRM-a na svečanosti 10. rujna 1968. godine. U sljedeće skoro 23 godine aktivne službe prije nego što je zauvijek izvučena iz mora na obalu 1991. godine u Tivtu, podmornica „Heroj“ imala je ukupno 726 plovidbenih dana, čak 910 ronjenja i prešla je ukupno 46.659 nautičkih milja, što je ekvivalent plovidbi dva puta oko zemaljske kugle. Najviše eksploatirana jugoslavenska podmornica tijekom ta dva desetljeća obavila je golem broj zadataka, od kojih se o nekima oni koji su njome plovili i dan-danas nerado izjašnjavaju. Naime, podmornice su zbog svoje osnovne karakteristike – teškog otkrivanja – iznimno pogodne za povjerljive misije prikupljanja

Oštećenje lakog trupa na mostu HEROJA 1967

obavještajnih podataka pri čemu nerijetko zalaze i u teritorijalno more drugih država. Jedan zadatak koji je „Heroj“ izvršio članovi njegove nekadašnje posade danas ipak s neskrivenim ponosom priznaju – u travnju 1974. ova podmornica je u području Monte Gargana, na samoj granici teritorijalnih voda Italije, na izviđačkom zadatku pričekala i djelomično pratila brodove Še-

ste flote Američke ratne mornarice koji su plovili ka sjevernom Jadranu radi održavanja vježbe s brodovima RM Italije. Američki ratni brodovi – nosač aviona, krstarice, razarači i ostalo tom su prilikom prešli preko zaronjene jugoslavenske podmornice koja je u tišini pod vodom snimala šumove njihovih propelera, dok oni nisu ni bili svjesni prisutnosti „Heroja“ u dubinama Jadrana.

SAMO HEROJI MOGU UPRAVLJATI FEĐINOM PODMORNICOM

Dok su čelnici JRM-a obilazili novu podmornicu koja se gradila u BSO-u, čelnike splitskoga brodogradilišta, članove kontrolne komisije, ali i glavnog projektanta Žarka - Feđu Alujevića, kopkalo je pitanje – kakvo će ime dobiti novi ratni brod. Iako su sve dotadašnje jugoslavenske podmornice dobivale imena po rijekama – „Tara“, „Sava“, „Sutjeska“ i „Neretva“, nova podmornica

zvat će se „Heroj“ – objelodanio je tada sugovornicima komandant JRM-a, admiral Mate Jerković. Suočen s njihovim začuđenim pogledima, Jerković se okrenuo ka glavnom projektantu, inženjeru Alujeviću, i uz osmijeh dodao:

„S Feđinom podmornicom samo heroji mogu upravljati!“

Kralj Aleksandar I

Piše:
Neven Jerković

Dubrovačka parobrodarska plovdba, zajedno sa Jadranskom plovidbom iz Sušaka, Parobrodarskim poduzećem Boka iz Kotora i Obalnom paroplovidbom iz Korčule, potpisala je 1. travnja 1928. sa jugoslavenskim kraljevskim Ministarstvom saobraćaja u Beogradu deseto-godišnji Ugovor o organizaciji i vršenju redovnog pomorskog saobraćaja i prijevoza pošte morem. Tako su domaći putnički brodari konačno došli

Dobar i kvalitetno opremljeni brod povremeno je poduzimao i atraktivna luksuzna kružna putovanja u kojima su mu i Kotor i Dubrovnik bili nezaobilaznim lukama. Ploviti na njemu bila je izuzetna čast svim našim pomorcima ali i ugostiteljskim radnicima.

do prijeko potrebnih državnih subvencija za kvalitetnije održavanje dužobalnih jadranskih putničko-teretnih i poštanskih pruga. A da bi se još bolje moglo konkurirati tradicionalno izvrsnim talijanskim brodovi-

ma, ovaj je Ugovor podržavao i potpunu obnovu flote.

Dubrovčani su odmah, unatoč tadašnjoj svjetskoj ekonomskoj krizi i evidentnom padu broja putnika ali sigurni u neometani dotok dr-

žavnih subvencija, naručili izgradnju nekoliko dobrih i kvalitetnih putničko-teretnih brodova. Ono najbolje dolazi nešto kasnije, 1932. kada je u škotskom brodogradilištu Lithgows Port Glasgow preuzet jedan od najboljih putničkih brodova koji su ikada održavali dužobalnu jadransku brzu prugu iz Trsta i Venecije do Dubrovnika i Kotora. Novogradnja 852, krštena u to vrijeme prestižnim imenom KRALJ ALEKSANDAR I, imala je 2463 GT, bila duga 83 metra a u komforним kabinama imala je 202 kreveta. Plovila je pogonom parnoga stroja David Rowan Glasgow snage 4800 KS i brzinom od 18 čvorova.

U programu putovanja Dubrovačke parobrodarske plovidbe 1933. brod održava tjednu ekspresnu prugu Kotor – Herceg Novi – Dubrovnik – Korčula – Hvar – Makarska – Split – Trst ili Venecija a 1938. Dubrovačka plovidba je objavila plovidbu Venecija – Sušak – Crikvenica – Rab – Šibenik – Split – Hvar – Makarska – Korčula – Dubrovnik – Herceg Novi – Kotor.

Dobar i kvalitetno opremljeni brod povremeno je poduzimao i atraktivna luksuzna kružna putovanja u kojima su mu i Kotor i Dubrovnik bili nezaobilaznim lukama. Ploviti na njemu bila je izuzetna čast svim našim pomorcima ali i ugostiteljskim radnicima koji bi u svojim životopisima rad na KRALJU ALEKSANDRU I obvezno navodili kao dokaz posebne obučenosti i visoke stručnosti. Mnogi od njih su kasnije nastavili karijeru na kopnu radeći na najodgovornijih funkcijama direktora, šefova recepcija i kuhinja ili upravitelja restorana u većini dubrovačkih hotela i restorana.

Nažalost, prvi nagovještaji novoga svjetskog ratnog suko-

Dubrovačka plovidba 1932.

Kralj Aleksandar u Kotoru

Kralj Aleksandar u Herceg Novom

DUBROVAČKA PAROBRODSKA PLOVIDBA									
ZIMSKI VOZNI RED									
Vrijedi od 15. oktobra 1935. do 31. marta 1936.									
Brze pruge KOTOR - DUBROVNIK 2 - SPLIT - TRST - VENECIJA									
Polazak				1, 2, 3, 4.	Povratak				
Pruga br. 1.	Pruga br. 2.	Pruga br. 3.	Pruga br. 4.		Pruga br. 1.	Pruga br. 2.	Pruga br. 3.	Pruga br. 4.	
Nedj. 13—	—	Pet. 9:30	—	KOTOR	—	Nedj. 12—	—	Četv. 20—	—
" 14:15	—	" 4:45	—	HERCEGNOVI	—	" 10:45	—	" 22:45	—
" 14:30	—	" 5—	—	DUBROVNIK 2	—	" 10:30	—	" 22:30	—
" 17—	—	" 8—	—	KORČULA	—	" 8—	—	" 19:45	—
Pon. 6:30	Četv. 9:30	" 8:30	Srij. 8:30	HVAR	Srij. 19:15	Sub. 19:15	Nedj. 19:15	" 19:15	—
" 12:20	" 12:30	" 12:30	" 12:50	MAKARSKA	" 15:15	" 15:30	" 15:15	" 15:15	—
" 12:35	" 12:45	" 12:45	" 12:45	SPLIT	" 15—	" 15:15	" 15—	" 15—	—
" 15:20	" 15:45	" 15:45	" 15:45	TRST (VENECIJA)	" 12:15	" 12:15	" 12:15	" 12:15	—
" 15:35	" 16—	" 16—	" 16—		" 12—	" 12—	" 12—	" 12—	—
" 18— ¹⁾	" 18— ²⁾	" 18— ³⁾	" 18— ⁴⁾		" 12:35	" 12:30	—	—	—
" 18:15	" 18:15	" 18:15	" 18:15		" 10— ¹⁾	" 10— ²⁾	" 10— ³⁾	" 10— ⁴⁾	—
Utor. 11— ⁵⁾	Pet. 11— ⁶⁾	—	—		" 9—	" 9—	" 10— ⁵⁾	" 10— ⁶⁾	—
Utor. 11— ⁷⁾	Pet. 11— ⁸⁾	—	—		Utor. 16— ⁹⁾	Pet. 16— ¹⁰⁾	—	—	—

Red plovidbe 1935

Kralj Aleksandar I u Gružu

ba smanjuju i broj putovanja svih brodova pa tako i KRALJA ALEKSANDRA I. Najviše se je osjetio nedolazak turista iz ratom zahvaćene Čehoslovačke, čiji su turisti u to vrijeme bili najbrojniji na našem Jadranu. Istovremeno je istekao i ugovor u državnoj subvenciji, pa je Dubrovačka plovidba, koja se tako zove od 1938., dospjela u doista nezavidan položaj. Da bi sačuvala barem malo teško stečenog kapitala, Dubrovačka je plovidba 1940. kupila hotel Milinov na Trgu Bana Jelačića u Zagrebu koji od tada pa sve do današnjih dana nosi ime Hotel Dubrovnik. Uspostavom Nezavisne Države Hrvatske 1941., KRALJ ALEKSANDAR I mijenja ime u ZAGREB, ali samo nakratko, jer ga je iste godine rekvirirala Italija. Preuređen je u bolnički brod te dobio novo ime – RE ALESSANDRO.

Do kapitulacije fašističke Italije RE ALESSANDRO plovio u novoj ulozi sve do 10. rujna 1943. kada je kod grčkog otoka Zakintos naletio na podmorsku minu, ranije položenu od njemačkog minopolagača DRACHE. Da bi se spriječilo potapanje, zapovjednik broda kapetan Domenico Pappalardo ga je odlučio odmah nasukati na obalu kod rta Papas nedaleko Patrasa na Peloponezu. Posadu, koju su sačinjavali 9 časnika i 39 mornara, zarobili su Nijemci i deportirali u logore. Brod je tek 1946. proglašen potpunim gubitkom (CTL).

U ratnim operacijama se zna da je RE ALESSANDRO u rujnu 1942. prevozio njemačke trupe iz Pireja prema Iraklionu, zaljevu Suda i Tobruku, u prosincu iste godine u konvoju zajedno sa CITTA DI ALESSANDRIA, CITTA DI SAVONA, SANTA FE i ARDENNA iz Irakliona prema Pireju, u ožujku 1943. u konvoju sa

brodovima DONIZETTI, i AR-DENA ponovo iz Pireja prema Iraklionu te da je 28. srpnja iste godine napadnut u Egeju od britanske podmornice N-75 HMS PARTHIAM, ali srećom bez posljedica.

Kako su ga Grci interno preimenovali u VASILEUS ALEKSANDROS, jugoslavenske su vlasti jedva nekako uspjele pronaći ostatke broda koji je, za divno čudo, uz male popravke bio u kakvom-takvom plovnom stanju. Tim više, što je u međuvremnu dobro poslužio britanskom ratnom zrakoplovstvu i topnicima kao izvrstan cilj za njihove redovne topničke vježbe. Olupina nekada velebnog putničkog broda KRALJ ALEKSANDAR I je po nekim izvorima 1954. nekako otegljena u Split gdje je konačno u Svetom Kaji razrezana u staro željezo.

Ipak tajna konačne sudbine broda ostaje i dalje nerasvijetljena, jer pouzdanih podataka o tome nema. Razlog jednostavno leži u činjenici da je rt Papas od završetka Drugog svjetskog rata do danas područje velike NATO, zapravo američke pomorsko-zračne vojne baze, gdje su bili staci-

Poštanska marka Kralj Aleksandar kod Gospe od Škrpjela

onirani i nevidljivi „Stealth“ borbeni zrakoplovi F-117 Nighthawk, pa pristup cijelom tom području nije dozvoljen. I sam je autor ovoga feljtona, u posljednjih desetak godina u čestim posjetama Patrasu, u nekoliko navrata bezuspješno pokušao preko tamošnje Lučke kapetanije nešto konkretno saznati o sudbini KRALJA

ALEKSANDRA I (odnosno VASILEUS ALEKSANDROS ili RE ALESSANDRO) i svaki put naišao na jednaki neodređeni odgovor obavljen velom tajne. A možda je to i najbolje rješenje enigme, koja se najvjerojatnije nikada neće uspjeti u potpunosti ni rasvijetliti i tako zauvijek ostati u sferi mistike, k tome još i – klasične grčke.

KOTORSKI ORIDINALI - GALIOTI I ŠKERCI (13)

Kotorski oridinali, galioti i boemi bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oridinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priredio:
Dario Musić

BOŽIDAR - BOKO PARTELI

Boko Parteli stigao je u Kotor s Cetinja, gdje je rođen 27. 12. 1928. god. Vrlo brzo primljen je u „članstvo“ uglednih kotorskih oridinala - galiota i ške-raca. On se svojom posebnom prirodom neodoljivo nametnuo Kotoranima kao nijedan „na-šijenac“ ranije. Stigao je kao već školovani galiot koji je „re-putaciju“ komedijaša već bio stekao u crnogorskoj prijestol-nici. Boko i Vido, njegov brat,

koji je u tom gradu također bio poznatiji šaljivdžija, rođeni su u obitelji u kojoj je u genima bilo nešto što je plijenilo i odu-ševljavalo ljude.

Boko je bio i izvrstan nogo-metaš. Igrao je halfa u timu „Lovčana“ čiji su juoniori zau-zeli prvo mjesto na prvenstvu ondašnje Jugoslavije. U Kotor je došao kao glumac Narodnog pozorišta. I u predstavama je bio nenadmašni komedijaš.

Začudo, iako podrijetlom iz crnogorskih brda, jako je volio ribarenje. Često je lovio cipole na rivi. Jednom su se okupili ljudi oko njega i počeli priču o

sve većem zagađivanju mora. Povod je bila velika masna mrlja koja je plivala vodenom površinom. U tom trenutku Boko je izvukao velikog cipola. Skinuo ga je s udice i bacio u more iako se radilo o kapi-talcu. Objasnio je takav svoj postupak: „Greota je oduzeti mu, jadniku, život, nakon što je tako mnogo propatio, živeći u zagađenoj vodi!“

Boko, koji je bio poznat kao čovjek koji nije nikada nosio sat jer je - kako je govorio - i bez sata znao koliko je sati, kasnio je na probe u kaza-lištu. Upao je, jednom, tako

bez pozdrava, da ne bi ometao vježbe kolega. Redatelj mu, u šali, prijekorno reče: „Gdje ti je dobro veče, goveče!“ Boko je prihvatio izazov i spremno reagirao: „Dobro veče, goveče!“

Jednom je gostovalo Narodno pozorište u Risnu gdje je članovima radnih kolektiva toga mjesta davalo kazališni komad „Pod maglom“ Alekse Šantića. Rišnjani su prije toga častili kazališnu družinu iz Kotor. Zato je izvođački kolektiv igrao sasvim „opušteno“, što je bila uobičajena pojava na „narodnim priredbama“. Vladalo je veselo raspoloženje. Boko je počeo recitirati, kako je bilo predviđeno scenarijem: „Ostajte ovdje, sunce tuđeg neba neće mene grijati, ka što ovo grije...“

Tijekom izgovaranja tih stihova pokazivao je glavom prema susjednoj prostoriji gdje je bilo puno raznog pića. Na to „sunce“ mladi galiot volio se grijati...

Živahni, veseli i druželjivi Boko Parteli, poznati kotorsko-cetinjski galiot, nakon godina provedenih u Kotoru počeo je pobolijevati. Otišao je u mirovinu. Brinuo se kako da prehrani četveročlanu obitelj. Nikakav posao nije mu bio težak: prodavao je karte za kazališne predstave, držao bife za kulturne i javne radnike, glumio i u nekim filmovima koji su se snimili u Kotoru.

Ipak, uvijek je ostao vedrog duha. Jednom je dežurao u dvorani kada je Narodno pozorište iz Beograda izvodilo predstavu „Pera Segendinac“. Redali su se dramski zapleti na sceni. Bilo je sve više mrtvih... A onda se spustio zastor. Publika, pod dojmom tragičnih događaja na sceni, čekala je da se pojave akteri. Nisu, međutim, mogli izaći pred gledatelje jer je bio puknuo konop kojim se podizao zastor. U toj neočekivanoj situaciji najbolje se snašao Boko. Izašao

Božidar – Boko Parteli (1928 – 1976)

je ispred zastora i obratio se publici: „Idite, što čekate, zar nijeste vidjeli da su pobijeni!“ Tek tada se publika počela razilaziti jer „mrtve“ i nije trebalo čekati...

Narodno pozorište iz Kotor a svojedobno je postavilo na scenu „Cezarovu smrt“ koju je režirao Miloš Jeknić, tadašnji direktor kazališta i jedan od najboljih crnogorskih glumaca. Uloga Marka Antonija bila je povjerena Boku Barteliju. Uskoro je trebala biti premijera. Bila je jesen. Prozori su se još držali otvorenima. Iz dvorane za probe, na katu, čula se galama koja je privukla pažnju dežurnih milicionera na patroliranju gradom. Jedan od njih je uzviknuo: „Nešto se ozbiljno gore dešava!“ Boko je izašao na prozor i povikao: „Pustite me i ne ometajte me, upravo se spremam da zakoljem Cezara. Već sam ga savladao, samo da mu zarijem nož u srce!“ Poslije nekoliko trenutaka milicioneri su se neočekivano pojavili u dvorani za probe. Još s

vrata vodnik je povikao tonom koji je odjekivao: „Ko je zaklao Cezara?“ Boko je mirno ustao i priznao da je „upravo obavio posao“. Milicionar, sav ozaren što će mu poći za rukom da lako uhiti ubojicu, povikao je: „Ruke u vis! Ne mrdaj! Hapsim te u ime naroda, pod optužbom da si Cezarov ubica!“ Nastao je sveopći smijeh, čak i uvijek ozbiljni Miloš Jeknić hvatao se za trbuh. „Cezarova smrt“ je, inače, imala dosta publike, a mnogi su došli samo da bi vidjeli Cezarovog „ubojicu“ na djelu. Iako se radilo o tragediji, kad god bi se Parteli prvi put pojavio na sceni, nastao bi smijeh u publici. Uskoro je i milicioner koji je uhitio Cezarovog „ubojicu“ bio premješten iz Kotor. A Boko, čovjek dobre duše, iskreno je žalio zbog toga. Čak je išao u Herceg Novi da mu se ispriča. Postali su prijatelji.

Jednoga hladnoga zimskog dana došao je do kraja životnoga puta, umro je 6. siječnja 1976. god. u Kotoru gdje je proveo veći dio svog života.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

STARE KOTORSKE I BOKEŠKE USPOMENE

Po čemu je općinski zatvor dobio naziv »KaraU doba kada je more bilo do bedema grada, a pristanište nije postojalo, brodovi su se usidrili na Šuranju ispod bastiona. Na bastionu je bio hangar, preko kojeg se obavljao promet robe za grad i iz grada.

Grad je imao svoj vlastiti novac do kasno doba mletačke vladavine. Novac se dijelio u srebrne perpere (groševe ili dinare!) i bakrene folare. Kovnica /cecha/ (zeccha) nalazila se na Trgu od oružja sjevernozapadno uz gradske zidine.

Ispod crkve sv. Josipa pokraj gradskog Zastvora nalazi se magazin. God. 1326. na tome mjestu se nalazila crkva sv. Benedikta sve do 1603. god. U tome magazinu i danas se nalaze znakovi gdje je bio oltar.

Potresi u Kotoru 1537. – 1563. god. oštetiše grad, i oko 180 kuća. Osjeti se udarac potresa u crkvi sv. Tripuna 1661. godine. A god. 1667., 6. travnja, jaki potres srušio je Dubrovnik, opustošio kotorsku okolicu i srušio do teme-

Kotor, Trg oružja 1917.

lja zvonike i pročelje crkve sv. Tripuna. God. 1681. crkva je bila dovršena, ali zvonik sjeverne strane osta nedovršen. Malo kasnije, oko 1708. god., uz pomoć plemenitih supružnika Ivana Bolice i Vinke, rođ. Buccia, bi izvedena

mramorna dekoracija unutarnje kapele moćnika.

Na Trgu oružja gdje se nalazi vojnička pekarna, za vrijeme Mlečića služila je za skladište materijala i municije mletačkih ratnih brodova. God. 1731. bi grad oštećen od eksplozije praha.

God. 1862. bi osnovana Srpska garda, funkcionirala je do god. 1914. Bi raspuštena od iste svoje uprave. Od godine osnivanja imali su društvene zastave, austrijsku i hrvatsku, na njoj Sv. Trojstvo, u ono vrijeme su je nazivali slavenska zastava, sve do požara crkve sv. Nikole 1896. god. kada su nestale. Pravoslavni Srbi prije no što su osnovali Srpsku gardu, za dane proslave sv. Tripuna dolazili bi u Mornaricu, imali su i svoje oficire, kao što je to i dan danas održano, a godine 1850. i svoga admiral, Nika Ognjenovića, njegova se slika nalazi u muzeju Mornarice. Meni je dobro poznato, a bio sam tada dijete, da je jedna grupa njih dolazila i nakon osnivanja Garde, zašto su se otuđili nije mi poznato.

God. 1903. Hrv. radnička zadruga priredila je izlet u Dubrovnik, parobrodom »Thetis« austrijskoga Lojda, uz prisutnost Građanske glazbe i 607 izletnika. Poslije podne načelnik Mato Radimiri s izletnicima je otišao na groblje pok. Miha Klaića, gdje mu je održao patriotski govor i položio vijenac. Na večer Glazba je održala koncert na Pile pred kafanom Gaspara Perimisa sa sljedećim rasporedom:

1. **Verdi:** Trionfalna koračnica »Aida«
2. **Rossini:** Ouvertura »Seviljski brijač«
3. **Verdi:** Veliki potpouri »Rigoletto«
4. **Puccini:** Atto I. »La Boheme«
5. **Vitte:** Karišek hrvatskih napjeva
6. Dolores – valcer
7. Simfonična koračnica

1. Koncert koji je priredila Hrvatska bokeljska glazba iz Kotora prigodom izleta bokeljskih Hrvata u Dubrovnik, dne 4. lipnja 1911., raspored:

1. **Knocha:** Koračnica »pod Ulcinjom«
2. **Suppe:** Ouvertura »Pjesnik i seljak«
3. **Donizzetti:** Zadnji svršetak opere »Lucia Lamermour«
4. **Gounod:** Veliki karišek u operi »Faust«
5. **Demarttini:** »Bizzaria sinfonica«
6. **I. Bagatella:** Koračnica »Bokelj. hrv. omladina«

2. Građanska muzika iz Kotora, prigodom gostovanja u Splitu, priredila je dva uspješna koncerta, sa sljedećim programom:

1. **Tr. Tomas:** Koračnica »Pozdrav Splitu«
2. **Rossini:** Ouvertura »Semiramide«
3. **Albini:** »Barun Trenk«, potpouri iz opere
4. **Mascagni:** »Cavaleria rusticana«, intermezzo
5. **Manerberg:** Pacholtanz (?)
6. **Thomas:** »Raymond«, ouvertura
7. **Brodil:** »Iz Niša i okoline«, potpouri
8. **Tr. Tomas:** »Jadranski val«, valcer
9. Simfonična koračnica

Nedjelja, 23. kolovoza 1931.
na Narodnom trgu:

1. **Tr. Tomas:** »Dalmacija«, koračnica
2. **Suppe:** »Festouvertura«
3. **Bizet:** »Carmen«, ouvertura iz opere
4. **Zajc:** »Zrinski«, duet iz opere
5. **Verdi:** »Aida«, finale iz opere
6. **Mokranjac:** »II Rukovet«
7. **Gounod:** »Faust«, potpouri iz opere
8. **Offenbach:** »Orfeus«, ouvertura
9. Simfonična koračnica.

U ljetno doba god. 1905. u jedan sat poslije podne u magazin ispod javne kuće dogodila se strašna nesreća. Bojadisar Ivan Stern, koji je tog dana u toj kući radio, otišao je s jednom ženskom iz te kuće u magazin da izliju u kantu benzin, koji je bio u jednoj velikoj željeznoj bačvi. Pri izlivanju prosulo se po prilici par litara benzina i izašlo izvan magazina. Kako je put strm, benzin je prošao preko kanala puta ispred jedne stolarske radionice, daleko od magazina otprilike 20 metara. Stolar ne znajući otkud dolazi taj benzin i što se može dogoditi, zapalio je to i vatra je dosegnula do magazina. Dotični su krpama kupili benzin i zahvatila ih je vatra. Ženska je više puta vrisnula u veliku viku, susjedstvo skočilo, izvukli je na ulicu, ali već je bila izgorena i za par sati je preminula. Za bojadisara se nije znalo da je u magazinu. Hitro došli općinski i vojni vatrogasci i uništili vatru. Kada su vatrogasci ušli u magazin, našli su bojadisara izgorenoga, nije dao nikakvi znak prije no što je izdahnuo. Stolar je odmah bio uhićen. Gospodar je priredio sjajni sprovod i platio veliku globu radi držanja benzina u magazinu. Velika je sreća bila da su zatvorili bačvu s poklopcem na vidu jer bi benzin u bačvi uhvatio oganj, a eksplozija i detonacija

Ulica Kotor 1911.

željezne bačve mogla je izazvati rušenje kuća i puno više žrtava. Pri ovome nesretnom slučaju bio sam prisutan, pak sam jako žalio jer mi je bojadar Ivan Stern bio prijatelj. Ovo ne ulazi u stare kotorske uspomene. Zabilježio sam za one koji će ovo čitati da znaju kako je meni bilo grozno gledati tu nesreću, dva mlada lica izgorena, te su im iz tijela padali komadi mesa radi nesmotrenosti stolara.

Na dan sv. Antuna, 13. lipnja 1908., prolazila je procesija okolo grada. Na trgu sv. Tripuna, ispod zvonika na južnoj strani, okupilo se mnoštvo naroda čekajući da prođe procesija. Kao po običaju zvonila su zvonila, a između naroda palo kucalo velikog zvonika i nikakva se nesreća nije dogodila. Prava čudesa jer kako je narod bio zbijen moglo je biti puno žrtava. Sv. Antun otklonio nesreću.

Za vrijeme mog djetinjstva pak sve do 1914. god. bile su po gradu sljedeće procesije koje su nakon Prvog svjetskog rata ukinute. Tri dana pred Spasovdan (Rogazioni). U ponedjeljak od crkve sv. Tripuna u crkvu sv. Vinka, sv. misa

i blagoslov polja. U utorak u crkvi sv. Marije Collegiate sv. misa i blagoslov rijeke. U srijedu u crkvi sv. Križa (sv. Josipa) sv. misa i na obali blagoslov mora. Sv. Križ (sv. Josip) 3. svibnja, procesija u 6 sati poslije podne, sv. Marko i sv. Roko izjutra. U procesiji »Rogazioni« hodila su samo školska djeca, a u ostale tri kao obične procesije.

Poviše glavnih gradskih vrata, izlaza ka obali, godine 1928. bi podignut jugoslovenski grb, s natpisom:

**6. novembra 1918.
Za uspomenu kada je jugoslovenska
vojska došla u Kotor.**

God. 1941. od talijanske vlasti bi skinuta.

U moćniku stolne crkve bile su skupljene moći iz svih gradskih crkava. Crkva sv. Tripuna posjedovala je 55, Bratovština sv. Križa 35, sv. Nikole mornara 6, sv. Veneranda 5, sv. Benedikt 2, sv. Roko 1, sve u srebrnoj opremi. Ukupno 101 komad, danas ih je samo 68. Hraništa sv. moći prije mramorne dekoracije bila su drvena, na četiri dijela obložena srebrom. Na žalost, to srebro je propalo 1813. god. kada su Crnogorci s Bokeljima ustali protiv Francuza. Od srebrnog obloga francuska vlast načini novac koji im je za vrijeme opsade ponestao. Tada su nestale i 33 srebrne moći.

Stari nazivi kotorskih trgova i ulica. U staro doba kako nije postojala obala, na trgu gdje se nalazi poštanski ured prodavalo se brašno,

Kotor, Trg brašna 1907.

i dobio je tako naziv Trg brašna. Iza sv. Luke prodavala se drva i nastao naziv Trg drva. Pred crkvom sv. Gospođe (Collegiata) prodavalo se ulje i vino, a tada je u Boki bila velika količina vina i kada ga nisu mogli prodati, prosuli bi ga u kanale da ga ne nose kući. Ovo sam čuo od oca Marka Mijuškovića prije 60 godina u brijačnici Jova Marovića. Na Šuranj, na malome trgu pred kućom Mata Miloševića prodavalo se povrće pa je tako nastao Zeleni trg. Grgurinski trg nosi naziv plemićke porodice braće Grgurina, njihova palača je bivše Poglavarstvo. Trg sv. Tripuna, sv. Luke i sv. Roka. Svi ovi nazivi bili su prije dolaska Mlečića i ostali do danas. Mlađi su promijenili samo naziv Trga sv. Roka i postavili Trg oružja. Po trgovima su bile postavljene table s nazivom, sve do dolaska talijanske vojske 1918. god. Općina ih je digla jer su bile na hrvatskome i talijanskome jeziku. Što se tiče naziva ulica, bile su sljedeće: od kuće braće Bjeladinović do sv. Klare – Ulica mesara jer se u svim onim dućanima prodavalo meso, sve do doba 1880. Od sv. Nikole do Štamparije – Ulica Villa sv. Ivan, naprijed do Collegiate – Ulica Ziffra. Gornji dio za poč u Gospe od Zdravlja – Ulica Parilo. Od sv. Marije Collegiate do sv. Ane – Ulica svete Gospođe, kako su je nazivali Crnogorci. Od sv. Ane preko tamnice – Ulica sv. Križa. Od Skala Sante naprijed do maloga trga sv. Frana – Ulica Šuranj. Od Hotela »Vardar« preko Hotela »Graz« – Ulica sv. Duha. Od Hotela »Ilić« pa dolje – Ulica Pasquali. Prolaz od Grgurinskoga trga na Trg sv. Luke – Ulica Karampana. Od kafane »Jadran« do Trga oružja naziv – Srednja ulica. Meni je ovo dobro poznato kada su se ove ulice pod ovim nazivima spominjale. Ove su ulice najviše nazivali i spominjali Crnogorci kada bi dolazili da što kupuju, i od njih sam više puta čuo. Na žalost, današnjoj mlađariji ovo nije poznato, kao ni sve ostale uspomene.

Parilo je dobilo naziv po zdenцу iz kojeg kišnih dana iz zdenca vri voda, slijevajući se na ulicu i tako prijeći pristup odnosno prolaz sjevernim vratima grada.

Pučanstvo grada koje se posluživalo pitkom vodom prije vodovoda i unatrag mnogo godina dolazilo je na na sljedeće položaje: poznata Karampana, pred crkvom sv. Ane pumpa na kući T. Vukovića – naziv voda sv. Ane. Naziv voda Ziffra, između Štamparije i sv. Marije Collegiate. Voda Parilo – bunar. Gurdić, izvor ispod Centrale, poznata kao najbolja voda koju je

grad imao. Kada se unatrag par godina poviše izvora postavio u Centrali novi motor, voda se pokvarila jer se miješala s naftom. U slučaju kada bi na ovim položajima nestalo vode, po privatnim kućama bilo bi više bunara koji bi dali vodu, i na izvoru Puč jer tamo nije nikada nestalo vode.

Papa Lav XIII. bavio se mišlju da podigne u Boki veliko sjemenište, ne samo za Boku nego i za cijelu Bosnu. Odredio je i glavnicu za osnutak. Sjemenište se imalo podići u Perastu. U ime kotorskog biskupa dr. Kazimira Forlania (1880. – 1888.) pregovore su vodili knez Frano Visković u Trstu s knezom Stanislavom Smecc-hijem o kupnji njegove palače. Ali od toga ne bi ništa jer u Italiji je bila buknuła kolera pa je papa uložio svotu u jednu bolnicu za oboljele. Uz pomoć biskupa Uccellinija papa je uložio jedan iznos novca kojim se mogla započeti izgradnja Lavova sjemeništa u Kotoru. God. 1895. na dan sv. Antuna svečano je bilo otvoreno. Taj dan na svečanosti je bila iz Dubrovnika glazba »Circolo Filarmonico Raguseo«. Na tome mjestu danas se nalazi Hotel »Graz«.

Kotorsko brodogradilište nalazilo se na obali, gdje je bio austrijski »Bauhof«, danas srušen i produljen u park.

God. 1911. nalazio se u Kotoru komandant Boke kotorske, ekselenz Rotherer. Te iste godine bio je promaknut na viši čin. Budući je prema građanstvu bio čestita osoba, i pri ruci Općini, koja mu je u počast poslala Građansku i Hrvatsku bokeljsku glazbu da održe koncert pred palačom Komande mjesta. U 8 sati na večer glazbe su po redu izvodile svoj program. Trg je bio prepun građanstva. Načelnik Mato Radimiri s ostalim predstavnicima Općine otišao je u palaču da mu u ime grada čestita. Nakon 9 sati ekselenz je s prozora prvog kata održao građanstvu zahvalni govor na njemačkome jeziku jer nije znao hrvatski. Ali ekselenz Varešanin, koji se tu večer nalazio kod njega, rastumačio je građanstvu na hrvatskome jeziku govor ekselenza Rotherera. Zatim je naredio da tvrđava Vrmac ispali 11 hitaca topovske paljbe u počast grada Kotora. Građanstvo koje je u većem broju otišlo na spavanje, uzbunilo se čuvši da u tu noćnu uru topovi pucaju. U strahu su ustali misleći da je to ozbiljni alarm.

(nastavlja se)

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

Cijena: 2 eura

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka
510-4747-76
CKB

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Preplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

MEDIJSKI PARTNERI

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:

AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Gradite budućnost uz pouzdanog partnera, jednu veliku banku koja u protekle dvije godine nije jedinstveno podizala kamatne stope na postojeće kredite. Iskoristite novu generaciju stambenih kredita uz akcijsku kamatu, fiksnu za prvu godinu otplate kredita, za kredite ugovorene do 31. ožujka 2011. Posebno povoljni uvjeti za mlade do 40 godina uz kamatnu stopu 6,5% godišnje, fiksno, za prvu godinu otplate kredita (EKS* 6,94%).

*EKS je izračunat uz najnižu naknadu i najduži rok otplate

PRIVREDNA BANKA ZAGREB

Mislino unaprijed s Vama

POSREDOVANJE: INTESA SANBIOLO

www.frikom.com

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail. info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

